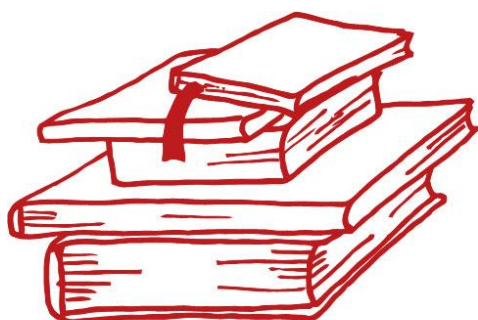

RAPORT

„ CO WIEMY O NASZEJ HISTORII? ”

HISTORIA
po godzinach

centrum
GRABSKIEGO

**Opracowanie powstało w ramach projektu
„Historia po godzinach”**

Kraków-Warszawa 2020-2021

Szanowni Czytelnicy,

Założeniem raportu „Co wiemy o naszej historii”, realizowanego w ramach projektu „Historia po godzinach” („HpG”) było przedstawienie diagnozy świadomości historycznej i patriotycznej zarówno młodzieży jak i osób dorosłych. Badając wiedzę oraz podejście do tych niezwykle istotnych zagadnień staraliśmy się odpowiedzieć na fundamentalne pytania o poziom wiedzy, źródła jej pochodzenia, rolę i znaczenie jakie w ich nabyciu mają szkoła, studia czy też media.

Badaniem objęte zostały zarówno osoby biorące udział w działaniach realizowanych w ramach „HpG” (wykłady, debaty, konkurs) czyli wykazujące zainteresowanie tematyką, jak i przypadkowe, niezaangażowane bezpośrednio w inne realizowane w ramach projektu działania.

W badaniu wzięło ogółem udział 249 ankietowanych. 68,7% stanowili mężczyźni, 31,3% kobiety. Jeśli chodzi o strukturę wiekową to najliczniej reprezentowanymi grupami wiekowymi były osoby młode do 20 roku życia (86 osób- 34,5%) oraz między 20 a 30 rokiem życia (110 osób- 44,2%). Co się tyczy miejsca zamieszkania to najliczniejszą grupę stanowili mieszkańcy miast powyżej 150 tys. (47,4%), wsi (17,7%) oraz miast do 50 tys. (16,1%) ankietowanych.

Niniejszy raport poza prezentacją wyników przeprowadzonego badania ma za zadanie rozpocząć dyskusje nad stanem wiedzy historycznej Polaków. Ma również ambicję zapoczątkować dyskusję nad konkretnymi rozwiązaniami edukacyjnymi w zakresie przybliżania Polakom nie tylko historii znanej z kart szkolnych podręczników, ale także tej mniej znanej historii „Małych ojczyzn”. Ta ostatnia, bardzo często stanowi doskonały punkt wyjścia do poszerzenia własnej wiedzy oraz świadomości w tej jakże ważnej dyscyplinie.

Prace nad raportem prowadził zespół w składzie:

Marta Tenerowicz- koordynator

dr Krzysztof Tenerowicz

Michał Barnaś

Izabela Wyżga

Mateusz Sorbjan

Życząc miłej lektury zapraszamy również do dyskusji za pośrednictwem naszego maila: sekretariat@centrumgrabskiego.pl oraz naszych profili w mediach społecznościowych:

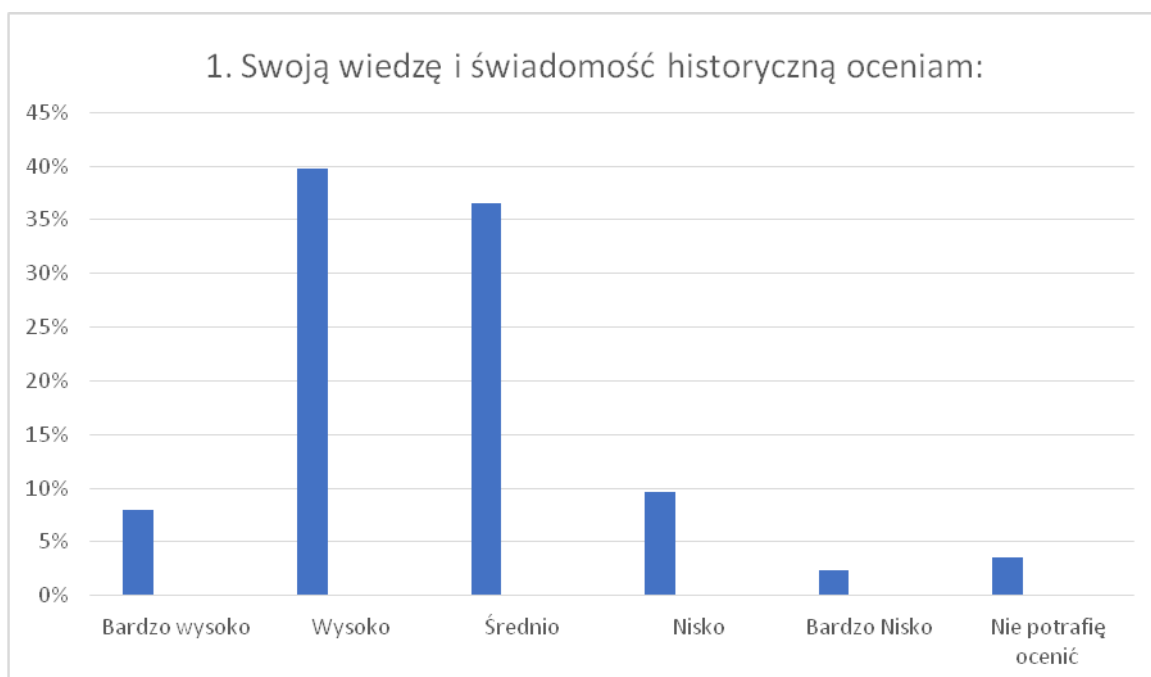
<https://www.facebook.com/fundacijacentrumgrabskiego>

<https://www.facebook.com/historiapogodzinach>

PYTANIA ANKIETOWE:

1. Swoją wiedzę i świadomość historyczną oceniam:

- A- Wysoko **39,8%**
- B- Średnio **36,5%**
- C- Nisko **9,6%**
- D- Bardzo wysoko **8%**
- E- Nie potrafię ocenić **3,6%**
- F- Bardzo nisko **2,4%**

Ankietowani swoją wiedzę i świadomość historyczną najczęściej oceniali „wysoko” (niemalże 40 %) i „średnio” (36.5 %). Niemal co dziesiąty (konkretnie 8 %) respondent wybrał odpowiedź: „bardzo wysoko”. Zbliżony odsetek ankietowanych opowiedziało się za odpowiedzią „nisko” (9.6%). Niewielu respondentów (2.4 %) swoją wiedzę i świadomość historyczną oceniło „bardzo nisko”. Pojawiło się również kilka odpowiedzi „nie potrafię ocenić” (3.6 %). Łącznie niespełna blisko 85 % respondentów uważa, iż ich wiedza i świadomość historyczna odznacza się co najmniej średnim poziomem – spośród nich niemalże połowa (47.8 %) oceniła się „wysoko” lub „bardzo wysoko”. Łącznie 12 % ankietowanych swój stan wiedzy historycznej oceniło „nisko” lub „bardzo nisko”.

2. Uważam, że historia jest ważna w życiu państw i narodów:

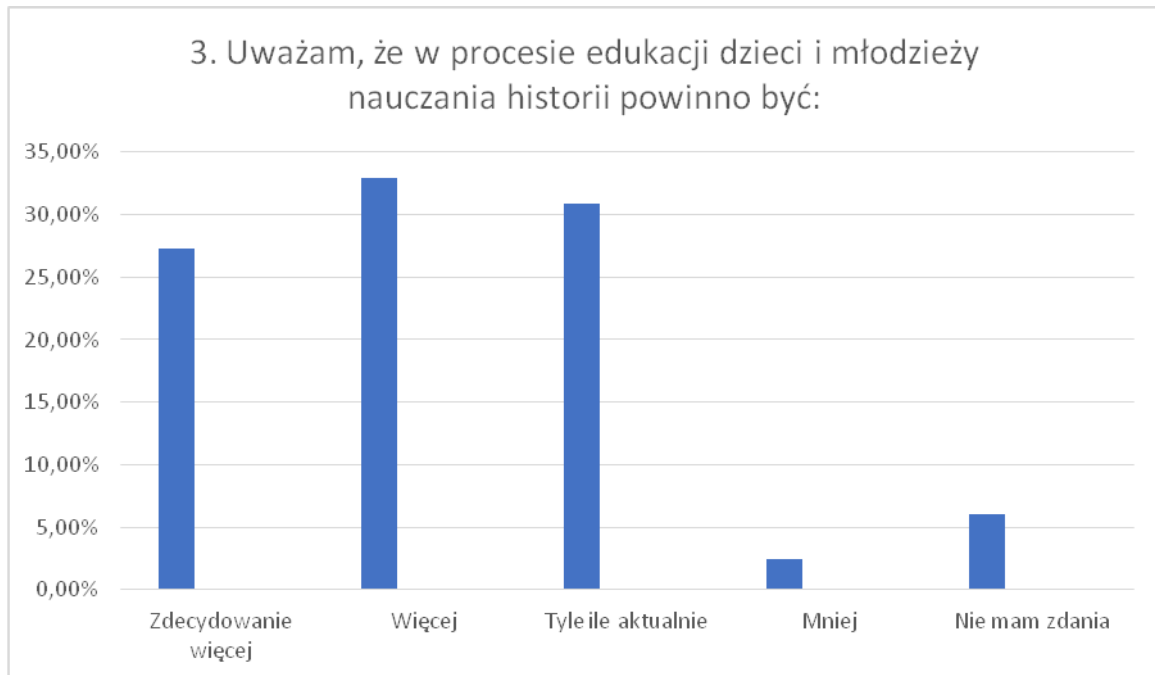
A. Zdecydowanie tak	60,60%
B. Tak	35,70%
C. Nie mam zdania	1,20%
D. Nie	2,40%

Dla zdecydowanej większości respondentów historia jest ważna w życiu państw i narodów – ku odpowiedzi „zdecydowanie tak” skłoniło się ponad 60 % respondentów. Drugą najczęściej zaznaczaną odpowiedzią było „tak” (35.7 %). Oznacza to, iż dla niemal 97 % ankietowanych historia pełni uważa za istotny element życia społecznego. Odpowiedzi „nie” na to pytanie udzieliło zaledwie 2.4 % ankietowanych. Reszta respondentów wybrała odpowiedź „nie mam zdania” (1.2 %). Nikt z ankietowanych nie zaznaczył odpowiedzi „zdecydowanie nie”.

3. Uważam, że w procesie edukacji dzieci i młodzieży nauczania historii powinno być:

A. Zdecydowanie więcej	27,30%
B. Więcej	32,90%
C. Tyle ile aktualnie	30,90%
D. Mniej	2,40%
E. Nie mam zdania	6%

Odpowiedzi na to pytanie były zróżnicowane. Niemalże 31 % respondentów zaznaczyło odpowiedź „tyle, ile aktualnie”. Oznacza to, iż obecnie obowiązująca podstawa programowa z historii spełnia wymagania 1/3 grupy respondentów. Jednak dla nieco ponad 60 % ankietowanych (60,2 %) obecny proces nauczania historii jest niewystarczający – niemalże 33 % (32,9 %) respondentów udzieliło odpowiedzi „więcej”, 27,3% „zdecydowanie więcej”. To pokazuje, iż 2/3 respondentów wskazuje na potrzebę wprowadzenia większej ilości godzin z historii w proces nauczania dzieci i młodzieży. Nieznaczny odsetek ankietowanych zaznaczyło odpowiedź „mniej” (2,4 %). Pozostałe 6 % ankietowanych wybrało odpowiedź „nie mam zdania”.

4. Za największy sukces w historii Polski uważam:

A. Chrzest Polski	13,70%
B. Bitwę pod Grunwaldem	5,20%
C. Hołd Pruski	2%
D. Zdobywanie Moskwy	8,40%
E. Zwycięstwo pod Wiedniem	4,80%
F. Konstytucja 3 maja	4,40%
G. Odzyskanie niepodległości	28,90%
H. Zwycięstwo w Bitwie Warszawskiej	19,90%
I. Wybór Wojtyły na Papieża	2,40%
J. Powstanie Solidarności	1,60%
K. Odzyskanie suwerenności po 1989 roku	3,60%
L. Wstąpienie do NATO	5,20%
M. Artykuły Henrykowskie	0,40%
N. Nie mam zdania	0,80%
O. Sejm Walny	0,40%
P. Rozejm w Dywilinie	0,40%
Q. Unia Lubelska	0,40%
R. Manifest PKWiN	0,40%

Za największy sukces w historii Polski niemalże 1/3 respondentów uznała *Odzyskanie Niepodległości* (28.9 %). Drugą najczęściej wybieraną odpowiedzią było *Zwycięstwo w Bitwie Warszawskiej*, którą wybrało niespełna 20 % ankietowanych. Trzecią najczęściej zaznaczaną

odpowiedzią w opinii respondentów był *Chrzest Polski* z odsetkiem 13.7 %. Co ciekawe, na czwartym miejscu uplasowało się *Zdobycie Moskwy*, co zdaniem 8.4 % ankietowanych było największym sukcesem Polski. Na kolejnej pozycji znalazły się ex aequo: *Wstąpienie do NATO* (5.2%) oraz *Bitwa pod Grunwaldem*. Na kolejnych miejscach uplasowały się kolejno: *Zwycięstwo nad Wiedniem* (4.8 %) i *Konstytucja 3 maja* (4.4 %). Co ciekawe, dopiero na dziewiątym miejscu pojawiło się *Odzyskanie Suwerenności w 1989 r.* (3.6 %), które wydaje się, że ze względu na bliski dystans czasowy jest wydarzeniem nadal tkwiącym w świadomości współczesnych Polaków i odgrywającym ważną rolę.

Na dziesiątym miejscu uplasowano *Wybór Wojtyły na Papieża*, co w opinii 2,4 % respondentów stanowi największy sukces Polski. Tuż za nim, na kolejnej pozycji znalazło się wydarzenie Hołd Pruski (2%). Niewątpliwym sukcesem, jakim było *Powstanie Solidarności* (1.6 %), znalazło się na następnym – dwunastym – miejscu. Na końcu listy ex aequo pojawiły się: *Artykuły Henrykowskie*, *Sejm Walny*, *Rozejm w Dywilinie*, *Unia Lubelska* oraz *Manifest PKWiN* – wszystkie te wydarzenia otrzymały po 0.4 % głosów respondentów. Niespełna 1 % ankietowanych (0.8 %) było niezdecydowanych i postanowiło zaznaczyć odpowiedź „nie mam zdania”.

Na podstawie udzielonych odpowiedzi można stwierdzić, że dla respondentów szczególne znaczenie zyskują wydarzenia historyczne z początków ubiegłego stulecia jak *Odzyskanie Niepodległości w 1918 r.* czy *Zwycięstwo w Bitwie Warszawskiej w 1920 r.*, ale nie tylko. Wśród największych sukcesów Polski często wybierano także znacznie odleglejsze wydarzenia z historii Polski, jak choćby *Zdobycie Moskwy w 1611 r.*, czy nawet *Chrzest Polski w 966 r.* Wydaje się, że część respondentów zachowuje pamięć o dawnych dziejach Polski, traktując je jako ważną część dziedzictwa historyczno-narodowego. Na uwagę zasługuje również niewielki odsetek oddanych głosów na te wydarzenia, które stosunkowo miały miejsce niedawno – jak *Odzyskanie Suwerenności w 1989 r.*, *wybór Karola Wojtyły na papieża w 1978 r.* czy *Powstanie Solidarności w 1980 r.* Z odpowiedzi można wywnioskować, że dla ankietowanych nie były to najważniejsze sukcesy dla historii Polski, bowiem otrzymały niewielką liczbę głosów respondentów.

5. Za najwybitniejszą w historii Polski postać uważam:

A. Karol Wojtyła	27,30%
B. Roman Dmowski	6,80%
C. Józef Piłsudski	12%
D. Maria Skłodowska-Curie	6,40%
E. Fryderyk Chopin	1,20%
F. Jan III Sobieski	4,80%
G. Jan Zamoyski	1,60%
H. Stefan Batory	4,40%
I. Mikołaj Kopernik	7,60%
J. Władysław Jagiełło	4%
K. Królowa Jadwiga	1,60%
L. Kazimierz Wielki	12,40%
M. Bolesław Chrobry	4%

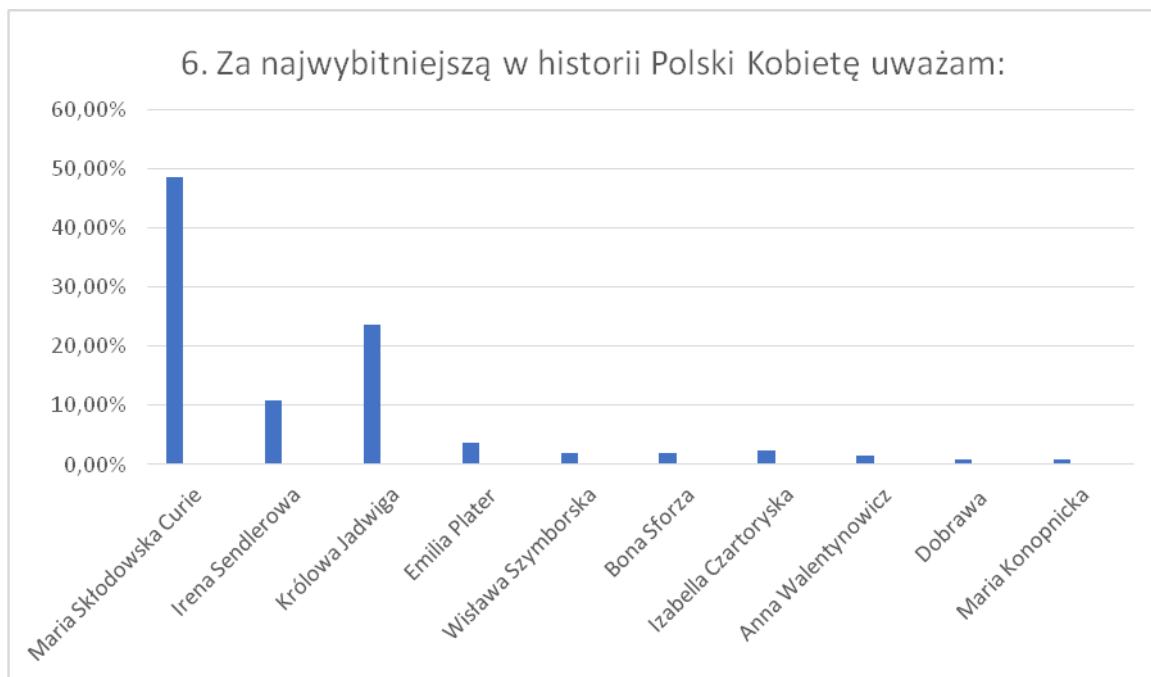
Zdaniem respondentów najwybitniejszą osobą w historii Polski był Karol Wojtyła – na którego blisko 1/3 respondentów oddała swój głos (27,3 %). Odpowiedź ta uzyskała wyraźną przewagę nad pozostałymi. Na drugim miejscu z odsetkiem 12,4 % oddanych głosów znalazł się dawny Król Polski Kazimierz Wielki. Ostatnie miejsce na podium zyskał Józef Piłsudski z nieco niższym wynikiem od poprzednika (12 %). Na czwartej pozycji znalazł się Mikołaj Kopernik, na którego 7,6 % ankietowanych oddało swój głos. Tuż za nim z odsetkiem 6.8 % wszystkich odpowiedzi wybrany został Roman Dmowski, który dla niewielkiej części młodego

pokolenia odgrywa ważną rolę i jest uważany za wybitną postać. Na szóstej pozycji uplasowała się polska dwukrotna laureatka Nobla, wybitna fizyczka i chemiczka Maria Skłodowska-Curie, zyskując 6.4 % poparcia ankietowanych. Na kolejnych pozycjach, z podobnym odsetkiem głosów, znaleźli się kolejno: Jan III Sobieski (4.8 %), Stefan Batory (4.4 %), Władysław Jagiełło (4 %) ex aequo z Bolesławem Chrobrym – czyli czterej wybitni Królowie Polski. Na ostatnich pozycjach z podobnymi wynikami uplasowali się: Jan Zamoyski (1.6 %), Królowa Jadwiga (1.6 %), Fryderyk Chopin (1.2 %), na których głos oddał niewielki odsetek respondentów.

Odpowiedzi na to pytanie wskazują na fakt, że dla ankietowanych niekwestionowanie najwybitniejszym Polakiem jest Karol Wojtyła. Dowodzi temu wysoki odsetek udzielonych odpowiedzi i wyraźna przewaga nad pozostałymi postaciami. To pokazuje, iż być może postać Karola Wojtyły – późniejszego Papieża Jana Pawła II - szczególnie utkwiała w pamięci Polaków, a spuścizna po nim została przekazana następnym pokoleniom. Pokoleniom, które do dnia dzisiejszego postrzegają Papieża jako bohatera. Ankietowani docenili również legendarnego Króla Polski – Kazimierza Wielkiego – który, spośród wymienionych w tym pytaniu kilku polskich władców, jako jedyny znalazł się na podium. Zasługi Kazimierza Wielkiego, mimo upływu wielu stuleci po jego rządach, nadal wyraźnie tkwią w pamięci co najmniej części Polaków.

6. Za najwybitniejszą w historii Polski kobietę uważam:

A. Maria Skłodowska Curie	48,60%
B. Irena Sendlerowa	10,80%
C. Królowa Jadwiga	23,70%
D. Emilia Plater	3,60%
E. Wisława Szymborska	2%
F. Bona Sforza	2%
G. Izabella Czartoryska	2,40%
H. Anna Walentynowicz	1,60%
I. Dobrawa	0,80%
J. Maria Konopnicka	0,80%

Z odpowiedzi ankietowanych wynika, iż najwybitniejszą w historii Polski kobietą była Maria Skłodowska-Curie, na którą niespełna połowa ankietowanych oddała swój głos (48.6%). Jest to wysoki odsetek wszystkich głosów respondentów, świadczący o tym, iż o zasługach polskiej prekursorki radiochemii do dnia dzisiejszego została zachowana pamięć. Na drugiej pozycji z odsetkiem 23.7 % głosów znalazła się Królowa Jadwiga. Trzecie miejsce zdobyła Irena Sendlerowa, która zdaniem niespełna 11 % ankietowanych jest najwybitniejszą kobietą w historii Polski. Pozostałe pozycje uzyskały niewielki odsetek głosów – na czwartej pozycji znalazła się Emilia Plater (3,6 %), a za nią, z nieco niższym wynikiem uplasowano Izabellę Czartoryską (2.4 %). Wisława Szymborska ex aequo z Boną Sforza (2%) znalazły się na szóstej pozycji. Najmniej głosów otrzymały: Anna Walentynowicz (1,6 %) oraz Dobrawa i Maria Konopnicka – obie panie uzyskały jednakowy wynik 0.8 %.

7. Jeśli chodzi o ludzi kultury, za najwybitniejszą w historii Polski postać uważam:

A. Fryderyk Chopin	29,70%
B. Adam Mickiewicz	19,70%
C. Henryk Sienkiewicz	10,80%
D. Jan Matejko	7,20%
E. Ignacy Paderewski	6,40%
F. Juliusz Słowacki	4%

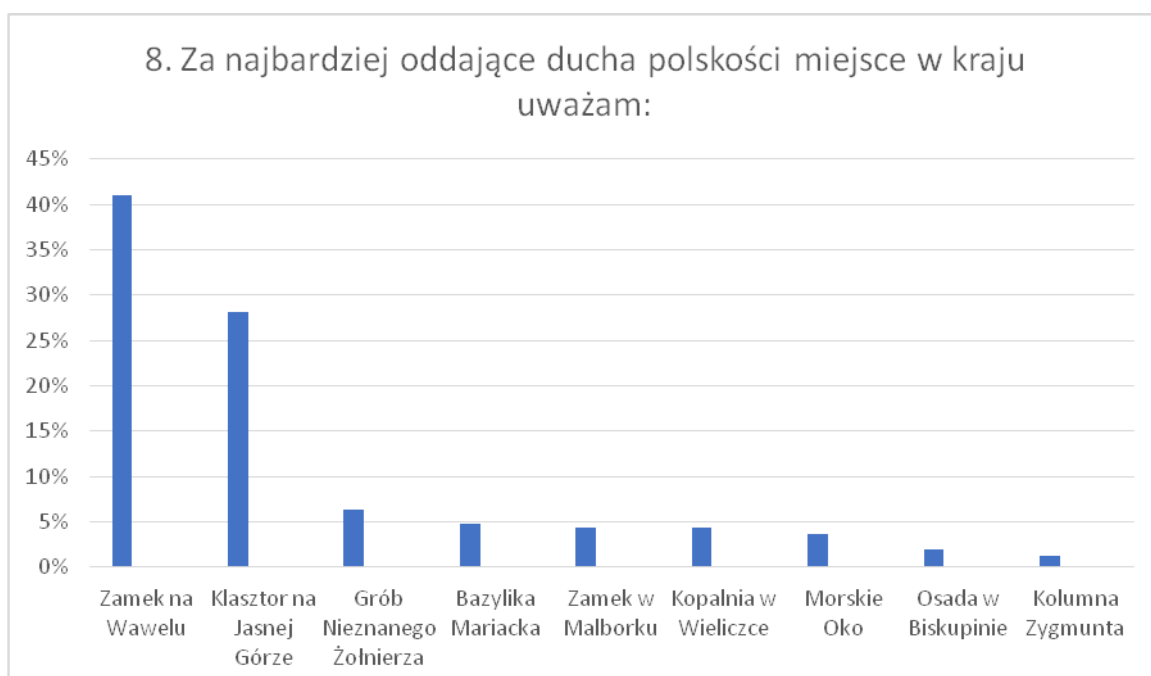
G. Stanisław Wyspiański	2,80%
H. Wisława Szymborska	3,20%
I. Andrzej Wajda	2,40%

W odpowiedziach ankietowanych na pytanie o najwybitniejszych ludzi kultury najczęściej powtarzał się Fryderyk Chopin – prawie 1/3 respondentów postawiła na tę odpowiedź (29,7 %). To pokazuje, jakim wybitnym polskim kompozytorem i pianistą był Fryderyk Chopin, który na trwale wpisał się w życie kulturowe Polaków. Na drugim miejscu, z nieco mniejszym odsetkiem głosów znalazł się Adam Mickiewicz (19,7 %) – polski zasłużony wieszcz narodowy, nazywany przez Polaków „duchowym przywódcą”. Trzecie miejsce przyznano pierwszemu polskiemu laureatowi Nagrody Nobla Henrykowi Sienkiewiczowi, za którym opowiedziało się 10,8 % respondentów. Tuż za podium znalazł się Jan Matejko, który uzyskał 7,2 % głosów ankietowanych, a za nim Ignacy Paderewski z niewiele mniejszym odsetkiem głosów – 6,4 %. Co ciekawe, dopiero na szóstym miejscu pojawił się drugi wybitny wieszcz narodowy – Juliusz Słowacki (4%), który w porównaniu do swojego konkurenta Adama Mickiewicza uzyskał niemalże pięciokrotnie niższy wynik. Najniższe wyniki uzyskali kolejno: Wisława Szymborska (3,2 %), Stanisław Wyspiański (2,8 %), oraz Andrzej Wajda (2,4 %).

8. Za najbardziej oddające ducha polskości miejsce w kraju uważam:

A. Zamek na Wawelu	41%
B. Klasztor na Jasnej Górze	28,10%
C. Grób Nieznanego Żołnierza	6,40%
D. Bazylika Mariacka	4,80%
E. Zamek w Malborku	4,40%
F. Kopalnia w Wieliczce	4,40%
G. Morskie Oko	3,60%
H. Osada w Biskupinie	2%
I. Kolumna Zygmunta	1,20%

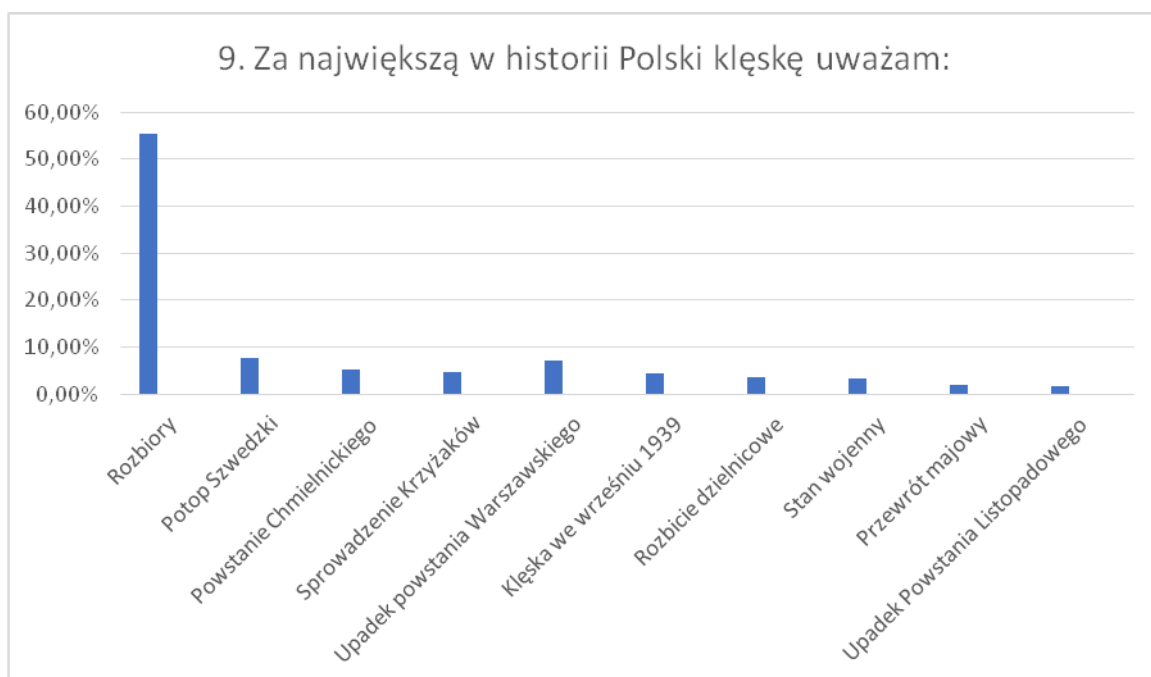

Zdaniem aż 41 % ankietowanych, najbardziej oddającym ducha polskości miejscem w kraju jest Zamek na Wawelu w Krakowie, historyczna siedziba Królów Polskich. Wysoki odsetek na tę odpowiedź nie powinien zaskakiwać, bowiem miejsce to od wielu stuleci stanowi jedno z najważniejszych punktów na historycznej mapie Polski. Niewątpliwie ciekawa okazała się być druga pozycja, na której znalazł się Klasztor na Jasnej Górze – na tę odpowiedź postawiło nieco ponad 28 % respondentów (28.1 %). Miejsce to, nazywane „duchową stolicą Polski”, jest jednym z największych na świecie ośrodków kultu religijnego. Wysoki odsetek głosów na tę odpowiedź wskazuje, iż spora część ankietowanych łączy ducha polskości z kultem

religijnym. Warto dodać, iż łącznie na zaprezentowane wyżej dwie pozycje oddano niemalże 70 % wszystkich głosów, a ponadto, uzyskały wyraźną przewagę nad pozostałymi odpowiedziami. Na trzecim miejscu znalazł się Grób Nieznanego Żołnierza, otrzymawszy łącznie 6.4 % głosów respondentów. Na następnych pozycjach z podobnymi odsetkami głosów znalazły się: Bazylika Mariacka (4.8 %), Zamek w Malborku (4.4%), Kopalnia w Wieliczce (4.4%). Najrzadziej wybierano Morskie Oko (3.6 %), Osadę w Biskupinie (2%), a także Kolumnę Zygmunta (1.2%).

9. Za największą w historii Polski klęskę uważam:

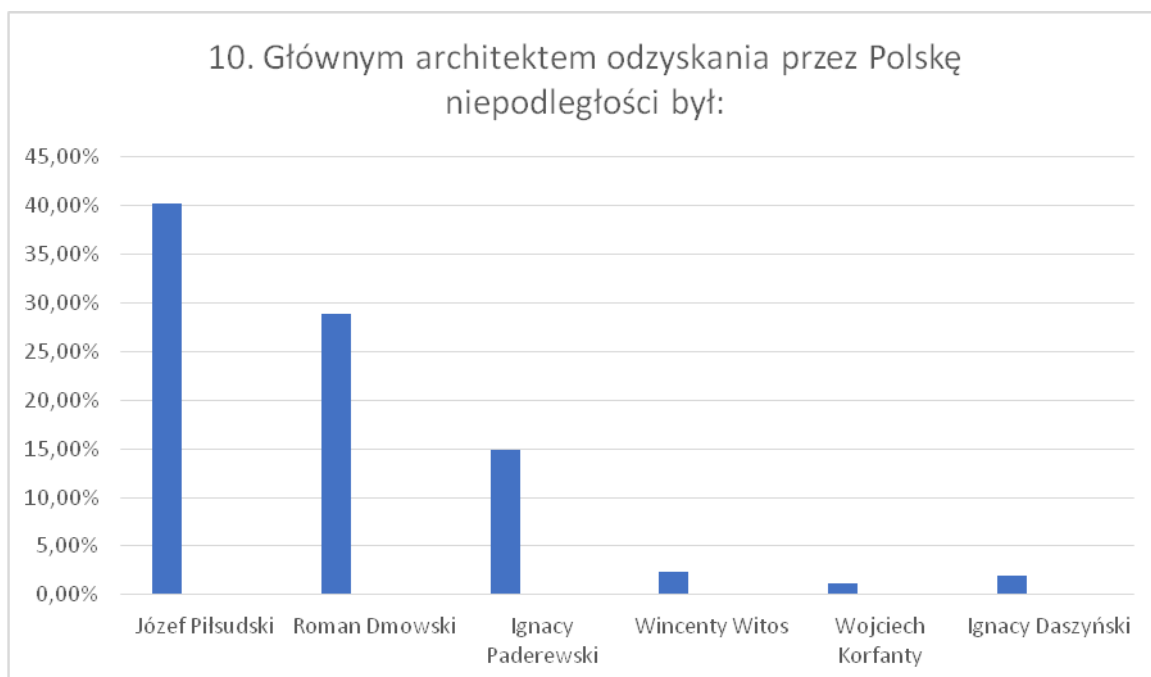
A. Rozbiory	55,40%
B. Potop Szwedzki	7,60%
C. Powstanie Chmielnickiego	5,20%
D. Sprowadzenie Krzyżaków	4,80%
E. Upadek powstania Warszawskiego	7,20%
F. Klęska we wrześniu 1939	4,40%
G. Rozbicie dzielnicowe	3,60%
H. Stan wojenny	3,20%
I. Przewrót majowy	2%
J. Upadek Powstania Listopadowego	1,60%

Najczęściej powtarzającą się odpowiedzią na pytanie o największą klęskę w historii Polski okazały się być *Rozbiory* – aż 55,4 % respondentów zaznaczyło tę odpowiedź. Pozostałe warianty uzyskały kilkukrotnie lub nawet kilkunastokrotnie niższe wyniki – na drugiej pozycji pojawił się *Potop Szwedzki* (7.6%), a za nim kolejno: *Powstanie Chmielnickiego* (5.2 %), *Sprowadzenie Krzyżaków* (4,8 %), *Upadek Powstania Warszawskiego* (7,2 %), *Kłęska we Wrześniu 1939r.* (4.4%), *Rozbicie Dzielnicowe* (3.6 %), *Stan wojenny* (3.2 %), *Przewrót majowy* (2 %), *Upadek Powstania Listopadowego* (1.6 %).

10. Głównym architektem odzyskania przez Polskę niepodległości był:

A. Józef Piłsudski	40,20%
B. Roman Dmowski	28,90%
C. Ignacy Paderewski	14,90%
D. Wincenty Witos	2,40%
E. Wojciech Korfanty	1,20%
F. Ignacy Daszyński	2%

W odpowiedziach na pytanie o „głównego architekta” odzyskania przez Polskę niepodległości najczęściej wybierany był Józef Piłsudski, który uzyskał 40,2 % odpowiedzi respondentów. Za nim, na drugiej pozycji uplasowano Romana Dmowskiego – na którego niemalże co trzeci ankietowany oddawał swój głos (28.9 %). Warto zaznaczyć, iż na Józefa

Piłsudskiego i Romana Dmowskiego – dwóch wybitnych polskich „ojców niepodległej Polski” swój głos łącznie oddało ponad 70 % respondentów. Trzeci najwyższy wynik uzyskał Ignacy Paderewski (14,9 %). Najmniej głosów otrzymali: Wincenty Witos (2.4 %), Ignacy Daszyński (2 %) i Wojciech Korfanty (1.2 %).

11. Najwybitniejszy władca w historii Polski to:

A. Kazimierz Wielki	46%
B. Stefan Batory	13%
C. Jan III Sobieski	12%
D. Władysław Jagiełło	8%
E. Bolesław Chrobry	7%
F. Zygmunt III Waza	4%
G. Zygmunt Stary	3%
H. Mieszko I	2%
I. Jadwiga	2%
J. Car Aleksander	2%
K. Kazimierz Jagiellończyk	1%

Zdaniem niespełna połowy ankieterowanych (46%) najwybitniejszym polskim władcą w historii Polski był Kazimierz Wielki, który uzyskał wyraźną przewagę nad swoimi konkurentami, pozostawiając ich wyraźnie daleko za sobą. Na drugim miejscu uplasował się Stefan Batory, zyskując 13 % wszystkich odpowiedzi. Tuż za nim, z różnicą zaledwie 1 % znalazł się Jan III Sobieski (12 %). Pozostałe warianty osiągnęły znacznie niższe wyniki: Władysław Jagiełło (8%), Bolesław Chrobry (7 %), Zygmunt III Waza (4 %), Zygmunt Stary (3 %), Mieszko I (2 %), Jadwiga (2 %), Car Aleksander (2%), Kazimierz Jagiellończyk (1%).

12. Za największy sukces gospodarczy Polski XX i XXI wieku uważam:

A. Wstąpienie do UE	28%
B. Budowa Gdyni i COP	25%
C. Modernizacje II RP	16%
D. Przemiany w 1989 roku	14%
E. Reforma Grabskiego	7%
F. Plan Balcerowicza	6%
G. Ustawa Wilczka	4%

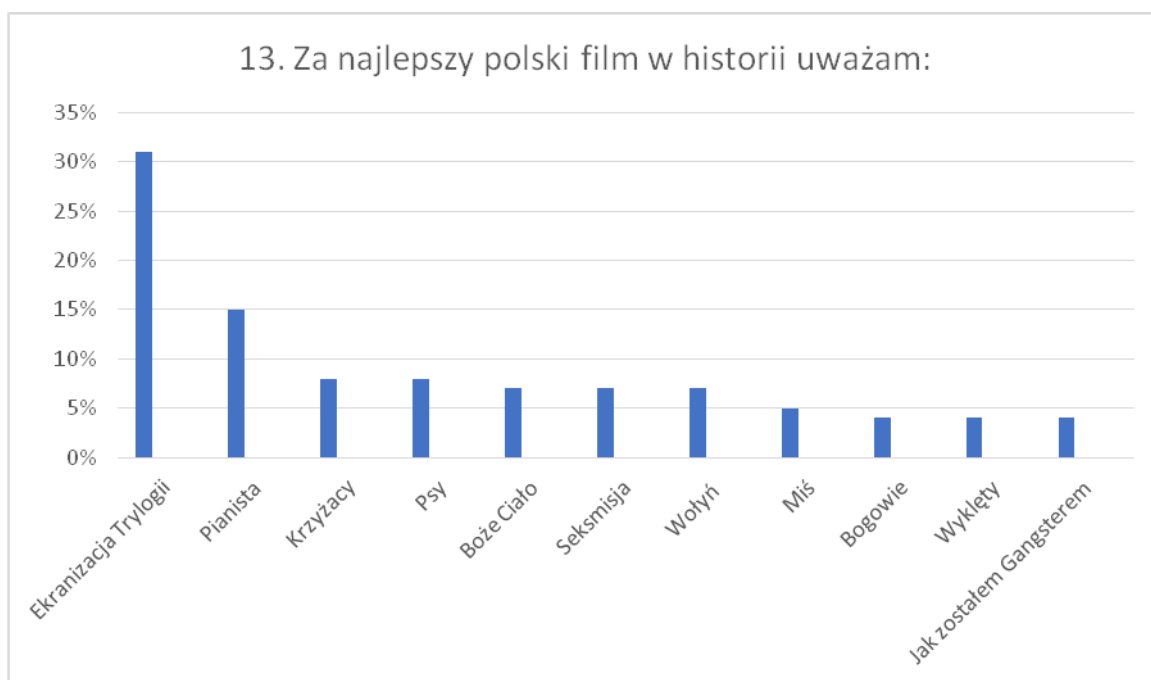
Odpowiedzi na pytanie o największy sukces gospodarczy XX- i XXI-wiecznej Polski były niejednorodne. Najczęściej wybieraną opcją okazało się *Wstąpienie do UE*, którą zaznaczyło

28 % respondentów. Odpowiedź ta nie uzyskała jednak znaczącej przewagi nad pozostałymi wariantami. Nieznacznie niższy wynik otrzymała odpowiedź *Budowa Gdyni i COP (25 %)*, zajmując tym samym drugie miejsce. Na trzecim miejscu znalazły się *Modernizacje II RP*, uzyskując 16 % głosów ankietowanych. Na następnej pozycji, z nieznacznie niższym odsetkiem głosów uplasowano *Przemiany w 1989 r.* – odpowiedzi tej udzieliło 14 % respondentów. Najrzadziej wybierano *Reformę Grabskiego (7%)*, *Plan Balcerowicza (6%)* i *Ustawę Wilczka (4%)*.

Różnorodne odpowiedzi na to pytanie pokazują, że choć przez 1/3 respondentów wstąpienie do Unii Europejskiej traktowane jest jako największy sukces ostatniego stulecia, tak jednak podobną wagę i znaczenie przypisuje się osiągnięciom wewnątrz kraju – jak choćby Budowa Gdyni i COP, czy szeroko rozumiane Modernizacje II RP. Warto również zwrócić uwagę, iż *Plan Balcerowicza*, kontrowersyjny program reform gospodarczo-ustrojowych, który spotkał się z zarówno szeroką krytyką niezadowolonych Polaków, jak i aprobatą części społeczeństwa, uzyskał jeden z najniższych wyników.

13. Za najlepszy polski film w historii uważam:

A. Ekranizacja Trylogii	31%
B. Pianista	15%
C. Krzyżacy	8%
D. Psy	8%
E. Boże Ciało	7%
F. Seksmisja	7%
G. Wołyń	7%
H. Miś	5%
I. Bogowie	4%
J. Wyklęty	4%
K. Jak zostałem Gangsterem	4%

W opinii 31 % ankietowanych, najlepszy film w historii polskiego kina to ekranizacja *Trylogii* Henryka Sienkiewicza – cyklu powieści historycznych o dziejach siedemnastowiecznej Polski. Z dwukrotnie niższym wynikiem (15 %) na drugiej pozycji uplasowano dramat wojenny *Pianista*, przedstawiający autobiografię żydowskiego kompozytora w czasie II WŚ. Trzecią najczęściej zaznaczaną odpowiedzią był film *Krzyżacy*, oparty na powieści H. Sienkiewicza, odznaczając się jednakowym odsetkiem głosów, co film kryminalny *Psy* – oba warianty otrzymały po 8 % odpowiedzi respondentów. Na następnej pozycjach, również z taką samą liczbą głosów (7 %) znalazły się: *Boże Ciało*, *Seksmisja* i *Wołyń*. Ankietowani najrzadziej wybierali filmy: *Miś* (5%), *Bogowie*, *Wyklęty* oraz *Jak zostałem Gangsterem* – ostatnie trzy warianty uzyskały ex aequo po 4 % głosów ankietowanych.

14. Za najwybitniejsze dzieło sztuki w historii Polski uważam:

A. Bitwa pod Grunwaldem	39%
B. Panorama Raławicka	21%
C. Ołtarz Stwosza	12%
D. Twórczość Wyspiańskiego	8%
E. Twórczość Chopina	7%
F. Lalka	5%
G. Drzwi Gnieźnieńskie	4%
H. Chłopi	4%

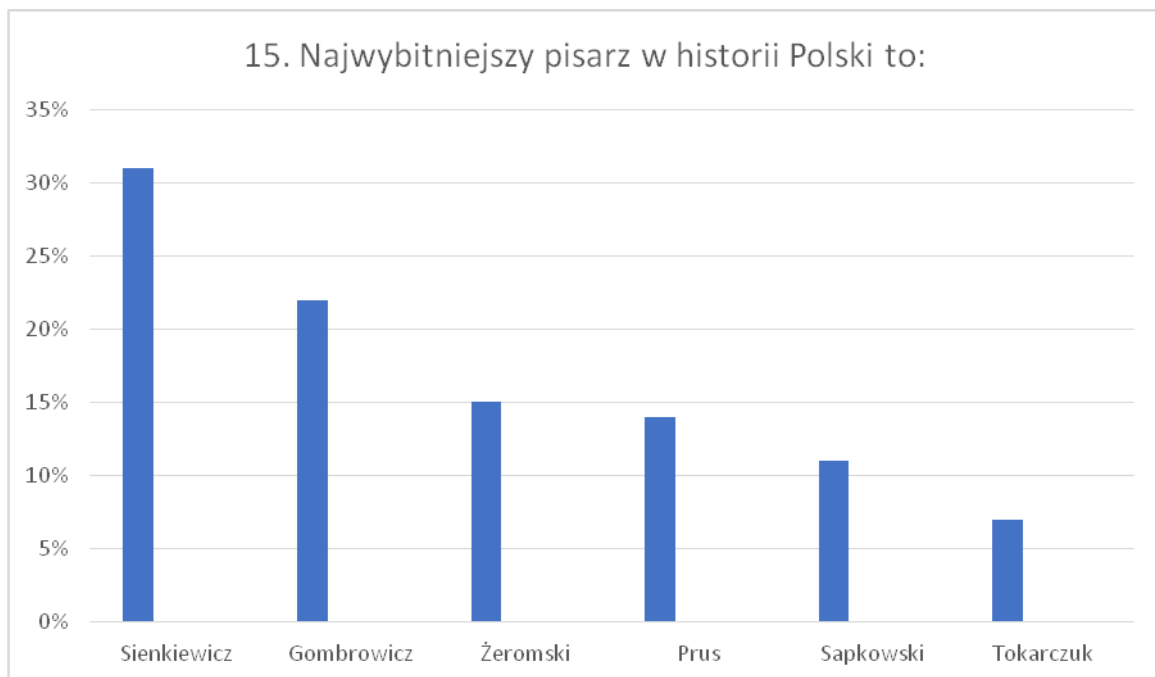

Zdaniem niemalże 40 % respondentów najwybitniejszym dziełem sztuki w historii Polski jest obraz Jana Matejki *Bitwa Pod Grunwaldem* (39 %), przedstawiający batalistyczne sceny zmagającego się wojska polskiego i litewskiego z armią zakonu krzyżackiego. Drugą najczęściej powtarzającą się odpowiedzią była *Panorama Racławicka*, dzieło autorstwa W. Kossaka oraz J. Styki (21 %), które przedstawia wojenne sceny z Powstania Kościuszkowskiego. Na trzecim miejscu znalazł się *Ołtarz Wita Stwosza* – średniowieczne dzieło, które można podziwiać w Bazylice Mariackiej w samym centrum Krakowa, zdobyło 12 % głosów ankietowanych. Z najniższymi wynikami na ostatnich miejscach uplasowały się: *Twórczość S. Wyspiańskiego* (8%), *Twórczość F. Chopina* (7%), *Lalka B. Prusa* (5 %).

Z opinii ankietowanych wynika, iż dwa najstawniejsze monumentalne dzieła sztuki (Jana Matejki oraz J. Styki i W. Kossaka) były zdecydowanie częściej wybierane niż pozostałe propozycje, bowiem łącznie uzyskały 60 % głosów.

15. Najwybitniejszy pisarz w historii Polski to:

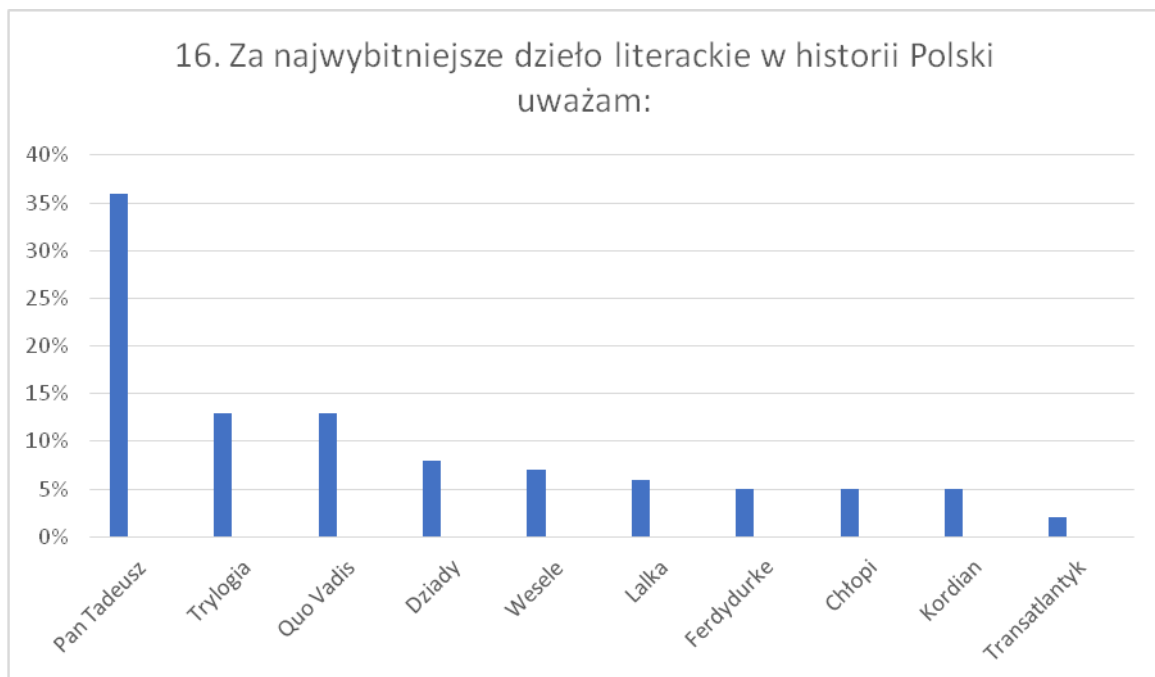
A. Sienkiewicz	31%
B. Gombrowicz	22%
C. Żeromski	15%
D. Prus	14%
E. Sapkowski	11%
F. Tokarczuk	7%

Odpowiedzi na to pytanie cechują się wyraźnym zróżnicowaniem. Zdaniem 31 % ankietowanych najwybitniejszym pisarzem w historii Polski był Henryk Sienkiewicz. Z nieco niższym odsetkiem głosów, na drugim miejscu uplasowany został W. Gombrowicz (21 %). Ostatnie miejsce na podium przypadło S. Żeromskiemu, który zdobył 15 % wszystkich głosów ankietowanych. Nieznacznie mniejszy wynik, bowiem zaledwie o 1 punkt %, uzyskał B. Prus (14 %). Przedostatnie miejsce z łączną liczbą 11 % głosów respondentów otrzymał A. Sapkowski. Najrzadziej zaznaczano O. Tokarczuk, za którą opowiedziało się jedynie 7 % ankietowanych.

16. Za najwybitniejsze dzieło literackie w historii Polski uważam:

A. Pan Tadeusz	36%
B. Trylogia	13%
C. Quo Vadis	13%
D. Dziady	8%
E. Wesele	7%
F. Lalka	6%
G. Ferdydurke	5%
H. Chłopi	5%
I. Kordian	5%
J. Transatlantyk	2%

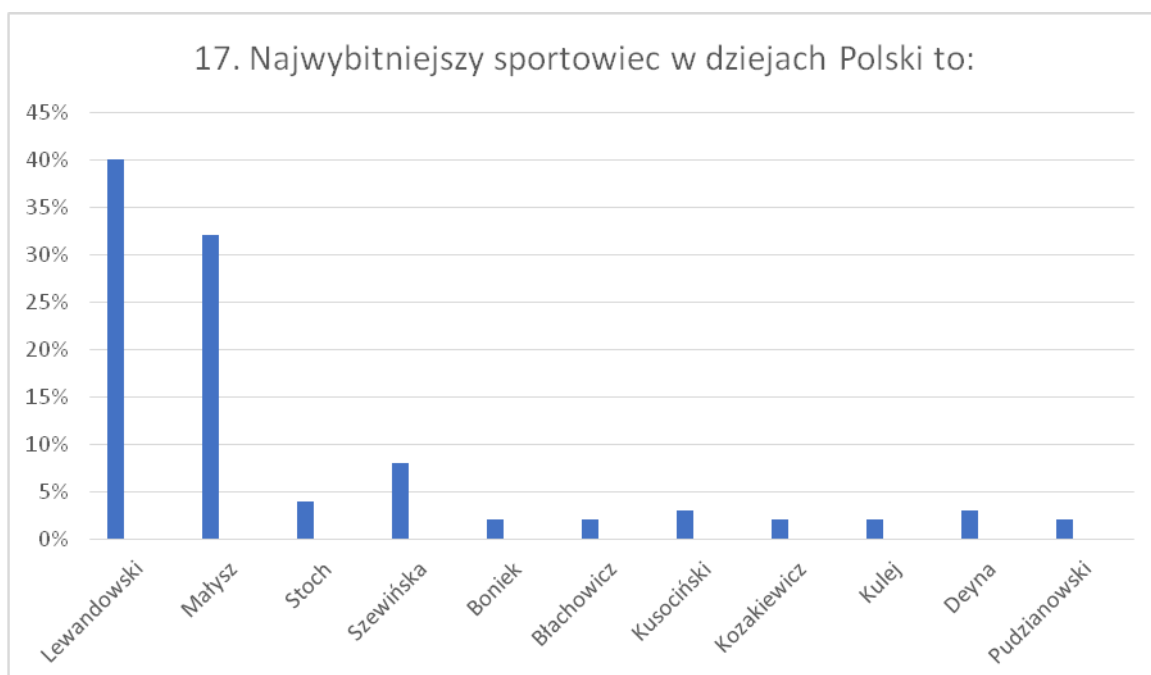
Odpowiedzi na pytanie o najwybitniejsze dzieło literackie w historii Polski wskazują, iż najczęstszym wyborem ankietowanych był poemat epicki A. Mickiewicza *Pan Tadeusz*, na którego łącznie 36 % respondentów oddało swój głos. Tym samym, odpowiedź ta zyskała wyraźną przewagę nad pozostałymi wariantami. Na drugiej pozycji z trzykrotnie niższym wynikiem znalazła się Trylogia H. Sienkiewicza, za którą opowiedziało się 13 % ankietowanych. Taki sam wynik uzyskało inne dzieło H. Sienkiewicza – *Quo Vadis*. Czwartą najczęściej typowaną odpowiedzią był dramat A. Mickiewicza *Dziady* (8 %). Tuż za nim, z 7 % odsetkiem głosów, uplasowała się książka S. Wyspiańskiego *Wesele*. Na następnej pozycji, uzyskując 6 % wszystkich odpowiedzi, znalazła się *Lalka* B. Prusa, a za nią ex aequo trzy dzieła

literackie – *Ferdydurke* W. Gombrowicza, *Chłopi* W. Reymonta oraz *Kordian* J. Słowackiego (5 %). Najbardziej zaznaczaną odpowiedzią była powieść *Transatlantyk* W. Gombrowicza, zdobywając jedynie 2 % głosów respondentów.

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, iż łącznie 44 % ankietowanych najwybitniejsze dzieła literackie w historii Polski przypisało polskiemu wieszczowi narodowemu A. Mickiewiczowi, któremu zawdzięcza napisanie *Pana Tadeusza* oraz *Dziady*. Na uwagę zasługuje również literacka twórczość H. Sienkiewicza, która zdobyła uznanie 26 % respondentów, za *Trylogię* i *Quo Vadis*. łącznie niespełna 3/4 ankietowanych opowiedziało się za wyborem A. Mickiewicza lub H. Sienkiewicza.

17. Najwybitniejszy sportowiec w dziejach Polski to:

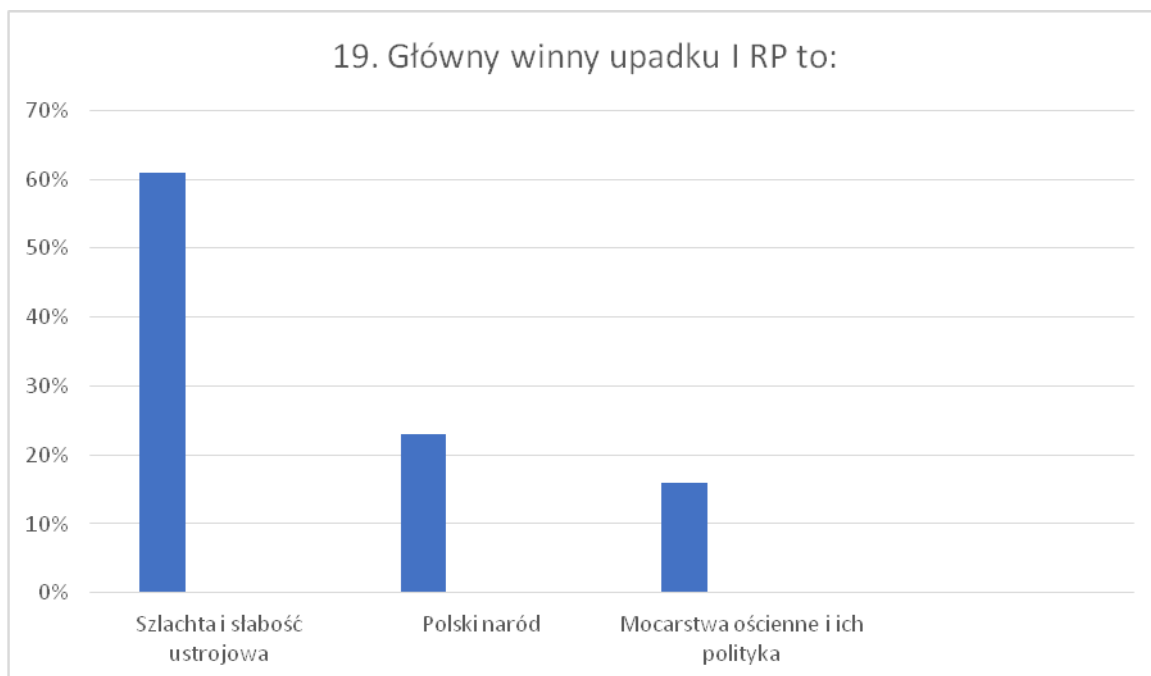
A. Lewandowski	40%
B. Małysz	32%
C. Stoch	4%
D. Szewińska	8%
E. Boniek	2%
F. Błachowicz	2%
G. Kusociński	3%
H. Kozakiewicz	2%
I. Kulej	2%
J. Deyna	3%
K. Pudziałowski	2%

W pytaniu o najwybitniejszego sportowca w historii Polski wybór najczęściej padał na R. Lewandowskiego, który uzyskał aż 40 % wszystkich głosów, a także na Adama Małysza, który, zdobywając 32 % poparcie ankietowanych, uplasował się na drugim miejscu. Obaj sportowcy zdobyli bardzo wysoki odsetek odpowiedzi ankietowanych, pozostawiając pozostałych sportowców zawartych w tym pytaniu daleko za sobą. Dopiero z wynikiem 8 % na trzecim miejscu znalazła się I. Szewińska, a za nią K. Stoch (4%). Pozostałe odpowiedzi nie uzyskały więcej niż 3 % głosów. Prezentują się kolejno: J. Kusociński ex aequo z K. Deyną (3%), a także Z. Boniek, J. Błachowicz, J. Kozakiewicz, J. Kulej, M. Pudzianowski – każda z jednakowym wynikiem 2 %.

19. Główny winny upadku I RP to:

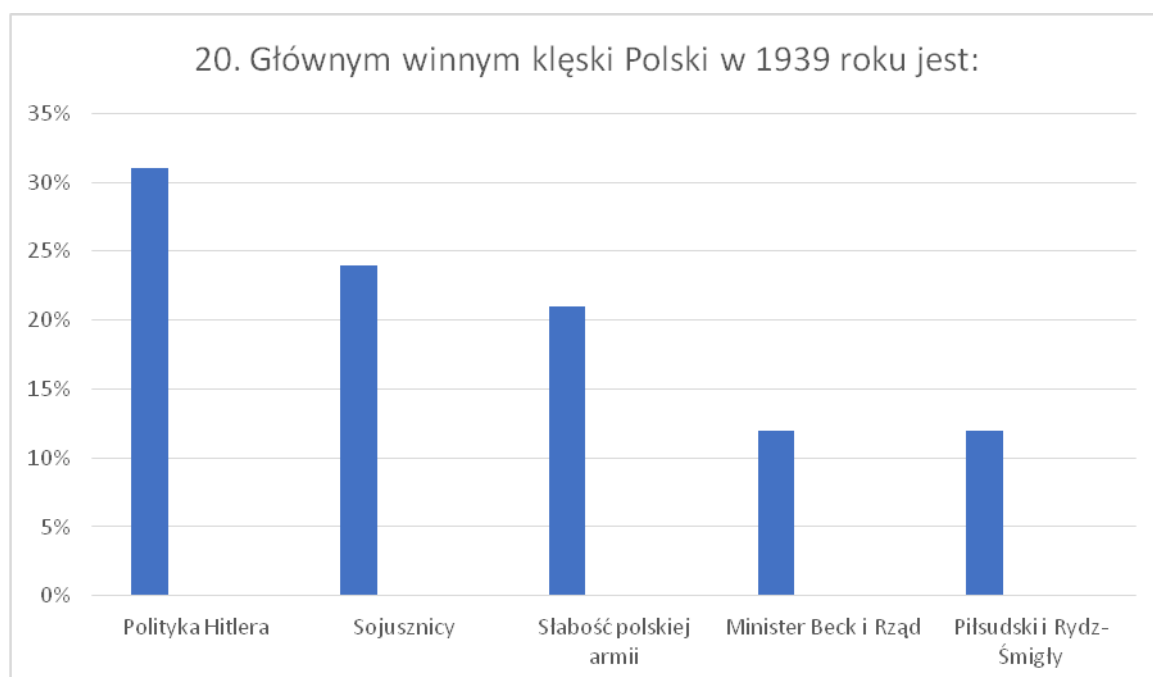
A. Szlachta i słabość ustrojowa	61%
B. Polski naród	23%
C. Mocarstwa ościenne i ich polityka	16%

Zdaniem nieco ponad 2/3 ankietowanych (61 %) głównymi winowajcami upadku I RP była *Szlachta i słabość ustrojowa*. Niemalże trzykrotnie niższy wynik otrzymała odpowiedź *Polski naród*, którą wybrało 23 % ankietowanych. Ku *Mocarstwu ościennemu i ich polityce* jako głównemu winnemu upadku I RP skłoniło się 16 %, czyniąc tę odpowiedź najrzadziej wybieraną. Nie mniej jednak warto zauważyć, iż każda z tych odpowiedzi uzyskała względnie wysoki odsetek głosów, na podstawie którego można stwierdzić, iż istnieje pewna trudność w jednomyślnym określeniu winnych upadku I RP.

20. Głównym winnym klęski Polski w 1939 roku jest:

A. Polityka Hitlera	31%
B. Sojusznicy	24%
C. Słabość polskiej armii	21%
D. Minister Beck i Rząd	12%
E. Piłsudski i Rydz-Śmigły	12%

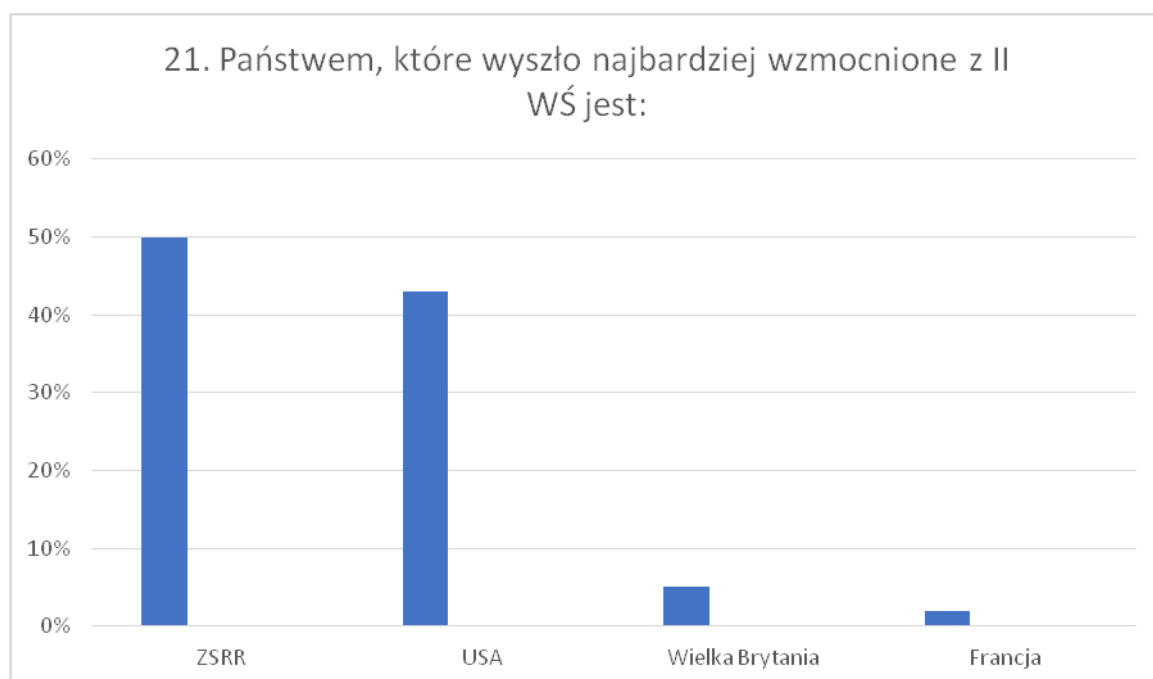

Pytanie o głównych winnych klęski Polski w 1939 r. dostarczyło różnorodnych odpowiedzi, między którymi wystąpiły nieznaczne różnice w liczbie otrzymanych głosów od respondentów. Zdaniem nieco ponad co trzeciego ankietowanego (31%) klęskę Polski podczas II WŚ spowodowała *Polityka Hitlera*. Z nieznacznie niższym odsetkiem odpowiedzi, ankietowani winą obarczyli *Sojuszników* Polski – na tę odpowiedź postawiło 24 % osób

biorących udział w ankiecie. Niewiele mniej, bowiem 21 % respondentów wybrało odpowiedź *Słabość polskiej armii*. Najbardziej typowymi odpowiedziami był *Minister Freck i Rząd* oraz *J. Piłsudski i Rydz-Śmigły*, zdobywając ex aequo po 12 % głosów.

21. Państwem, które wyszło najbardziej wzmocnione z II Wojny Światowej jest:

A. ZSRR	50%
B. USA	43%
C. Wielka Brytania	5%
D. Francja	2%

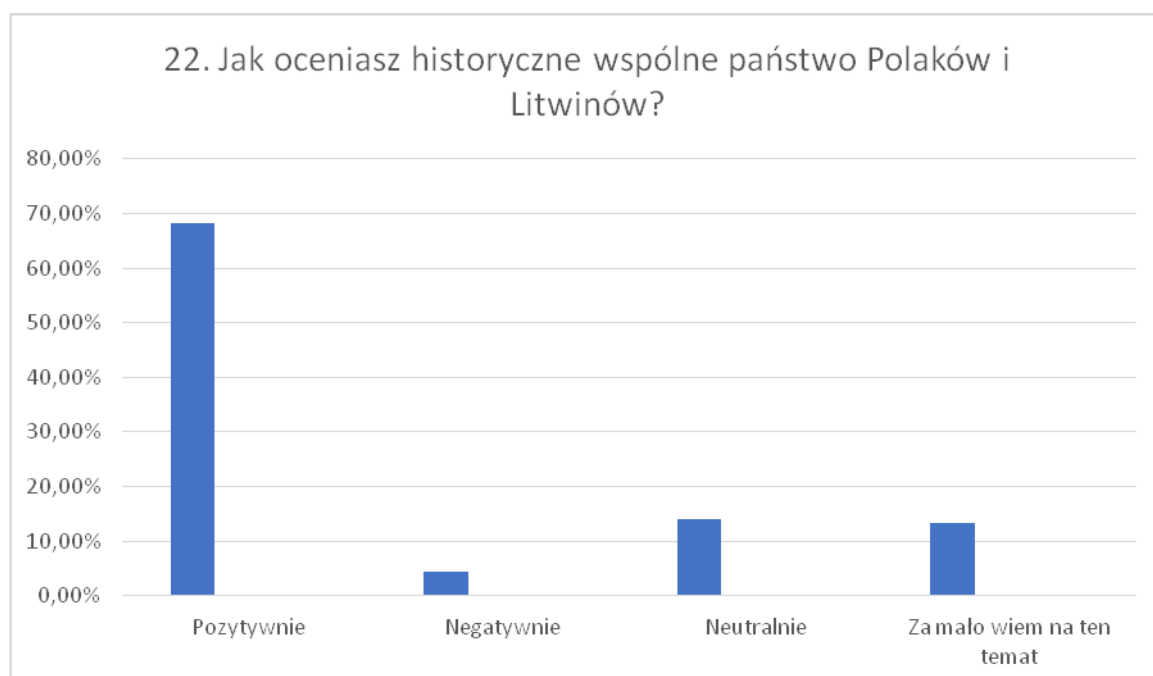

W odpowiedziach na pytanie o państwo, które wyszło najbardziej wzmocnione z II WŚ, zauważalny jest wyraźny podział ankietowanych na dwa „obozy” – dla równej połowy respondentów (50%) to właśnie ZSRR zostało wzmocnione po II WŚ. Jednak ku drugiej odpowiedzi – USA – skłonił się również wysoki odsetek ankietowanych, bowiem aż 43 %. Pozostałe warianty były rzadko wybierane – na Wielką Brytanię swój głos oddało 5 % ankietowanych, a na Francję zaledwie 2 %. Wyniki nie pozostawiają wątpliwości, iż zdaniem

ankietowanych szczególnie dwóm państwom udało się wzmocnić po II WŚ i były to ZSRR oraz USA.

22. Jak oceniasz historyczne wspólne państwo Polaków i Litwinów?

A. Pozytywnie	68,30%
B. Negatywnie	4,40%
C. Neutralnie	14,10%
D. Za mało wiem na ten temat	13,30%

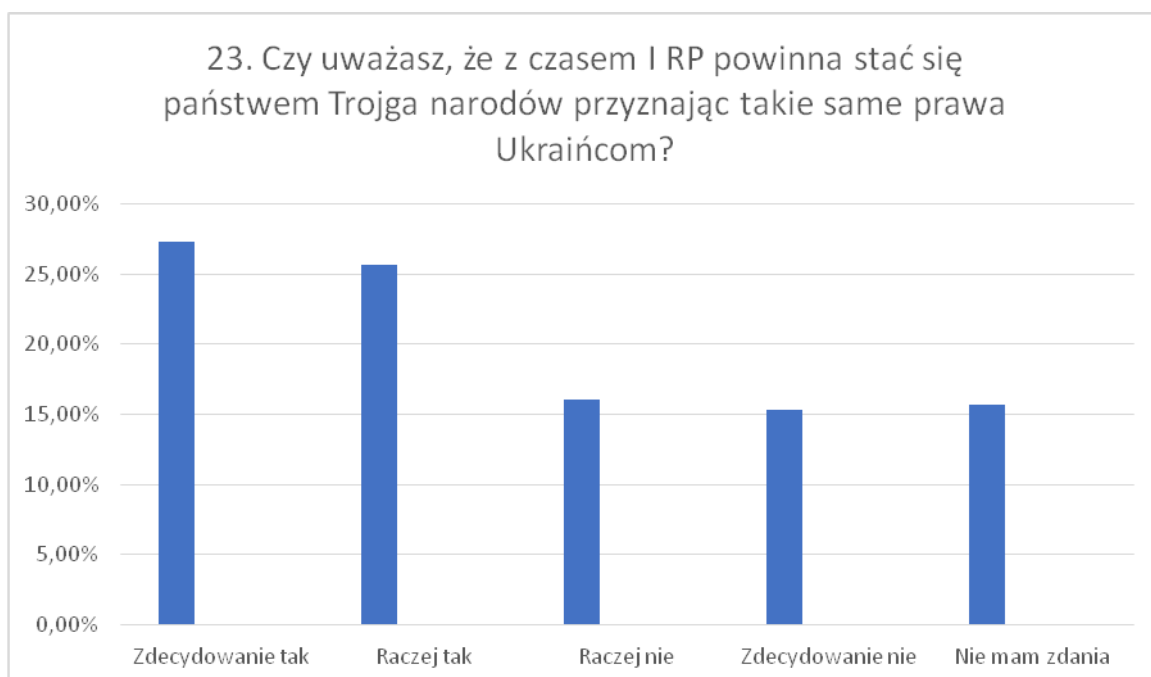

Ankietowani poproszeni o ocenę historycznego wspólnego państwa Polaków i Litwinów w zdecydowanej większości ocenili je „pozytywnie” – odpowiedź ta zdobyła niemalże 70 % wszystkich głosów (68.3 %). Niespełna 15 % ankietowanych państwo polsko-litewskie oceniło „neutralnie” (14,1 %). Trzecią najczęściej powtarzającą się odpowiedzią było „za mało wiem na ten temat” (13.3 %), wskazującą na spory odsetek ankietowanych nieposiadających wystarczająco wiedzy, by móc odpowiedzieć na to pytanie. Respondenci najrzadziej zaznaczali odpowiedź przeczącą – ku negatywnej ocenie skłoniło się 4 % respondentów.

Na podstawie wyników można stwierdzić, iż ponad 2/3 ankietowanych pozytywnie ocenia historyczne wspólne państwo Polaków i Litwinów, podczas gdy negatywnym stosunkiem odznacza się niewielki odsetek ankietowanych, nieprzekraczający 5 %. Warto zwrócić również uwagę na niemalże 15 procentowy odsetek osób nieposiadających kompetencji, by móc zająć w tej kwestii jakiegokolwiek stanowisko.

23. Czy uważasz, że z czasem I RP powinna stać się państwem Trojga narodów przyznając takie same prawa Ukraińcom?

A. Zdecydowanie tak	27,30%
B. Raczej tak	25,70%
C. Raczej nie	16,10%
D. Zdecydowanie nie	15,30%
E. Nie mam zdania	15,70%

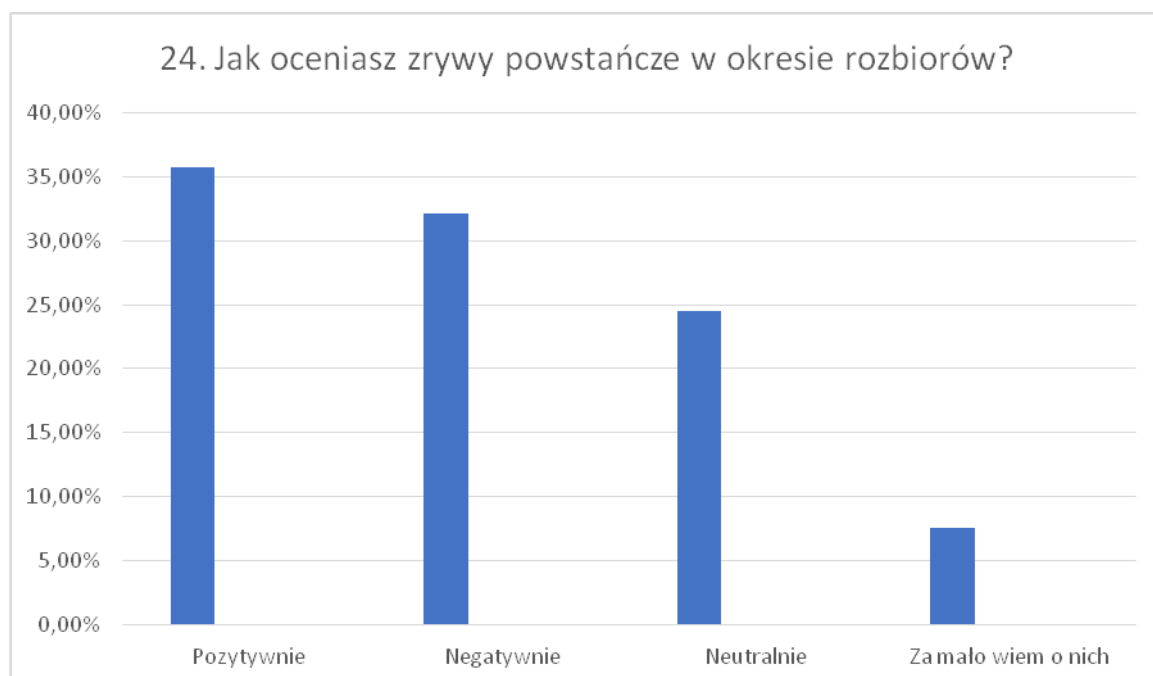

Wśród odpowiedzi na pytanie „Czy uważasz, że z czasem I RP powinna stać się państwem Trojga narodów, przyznając takie same prawa Ukraińcom?” odpowiedzi były wyjątkowo mocno zróżnicowane, dzięki którym można zauważyć, jak odmienne stanowiska w tej kwestii zajęli respondenci. Odpowiedź „Zdecydowanie tak” została wytypowana przez 27,3 %. Nieco mniej uzyskała odpowiedź „Tak” (25,7 %). Odpowiedź „Raczej nie” uzyskała 16,1 % głosów ankietowanych. Podobny odsetek uzyskało stwierdzenie „Zdecydowanie nie” (15,3 %).

Niespełna 16 % (15,7%) respondentów nie zadeklarowała przynależności do żadnej ze stron i zaznaczyła „*Nie mam zdania*”.

24. Jak oceniasz zrywy powstańcze w okresie rozbiorów?

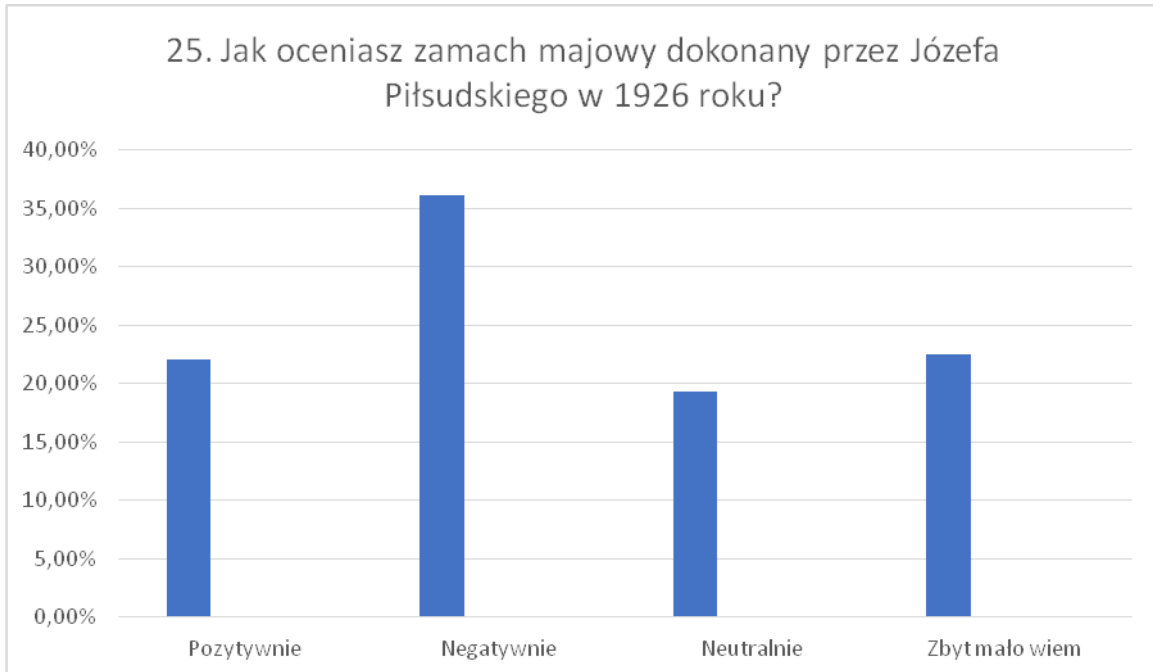
A. Pozytywnie	35,70%
B. Negatywnie	32,10%
C. Neutralnie	24,50%
D. Za mało wiem o nich	7,60%

Na pytanie „*Jak oceniasz zrywy powstańcze w okresie rozbiorów*” część respondentów opowiedziała się za odpowiedzią „*Pozytywnie*” (35,7 %), i niemalże taki sam odsetek osób zaznaczyło odpowiedź „*Negatywnie*” (32,1 %). Trzecią najczęściej powtarzającą się odpowiedzią było „*Neutralnie*” (24,5 %). Niespełna 8 % ankietowanych powstrzymało się od odpowiedzi, zaznaczając „*Za mało o nich wiem*” (7,6 %). Zebrane wyniki pokazują, iż wśród ankietowanych nie do końca istnieje możliwość, by wyróżnić jedną odpowiedź dominującą – różnice w uzyskanych punktach procentowych są niewielkie.

25. Jak oceniasz zamach majowy dokonany przez Józefa Piłsudskiego w 1926 roku?

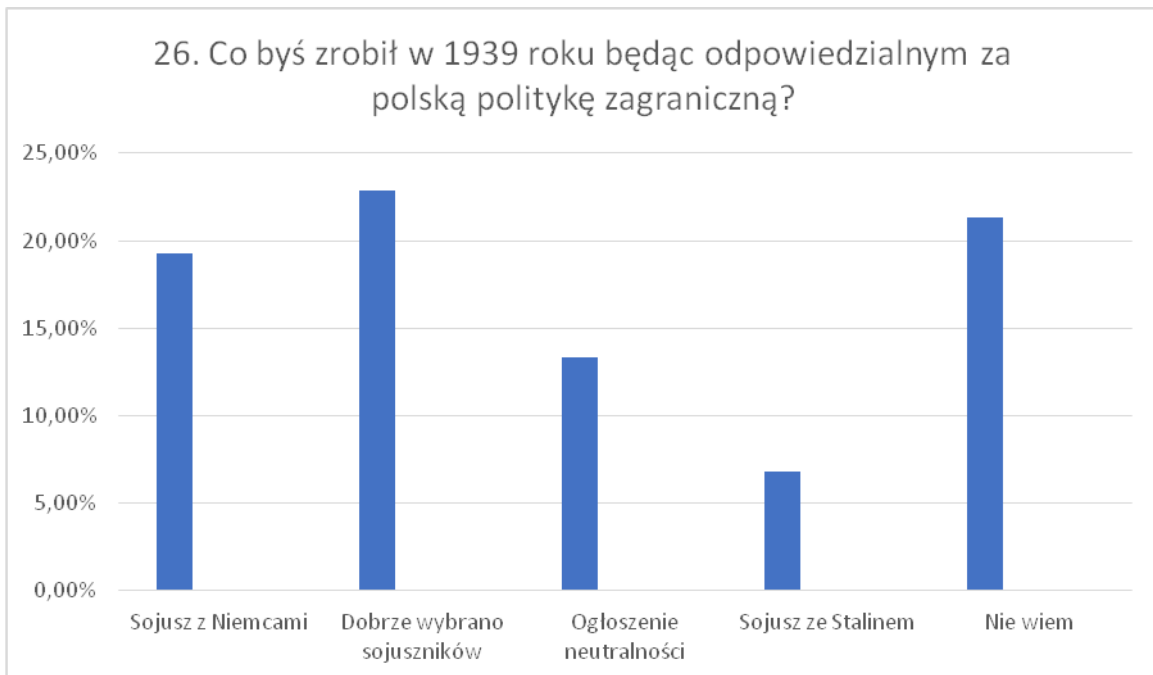
A. Pozytywnie	22,10%
B. Negatywnie	36,10%
C. Neutralnie	19,30%
D. Zbyt mało wiem	22,50%

Ankietowani w odpowiedziach na to pytanie nie byli zgodni – choć ich ocena najczęściej wskazywała na odpowiedź „negatywnie” (36,1%), tak pozytywny stosunek, zaznaczając odpowiedź „Pozytywnie”, wyraził blisko co piąty ankietowany (22,1%). Nieco wyższy odsetek głosów otrzymało stwierdzenie „Za mało wiem” – na które postawiło aż 22,5 % respondentów. Często zaznaczaną odpowiedzią była także ocena „Neutralnie”, którą wybrało 19,3 % respondentów. Odpowiedzi na to pytanie ponownie wskazują na mocno zróżnicowane opinie ankietowanych - mimo że dominującą odpowiedzią była ocena negatywna, tak pozostałe warianty otrzymały równie wysokie wyniki, które prowadzą do stwierdzenia, iż próba oceny zamachu majowego dokonanego przez Józefa Piłsudskiego jest trudna.

26. Co byś zrobił w 1939 roku będąc odpowiedzialnym za polską politykę zagraniczną?

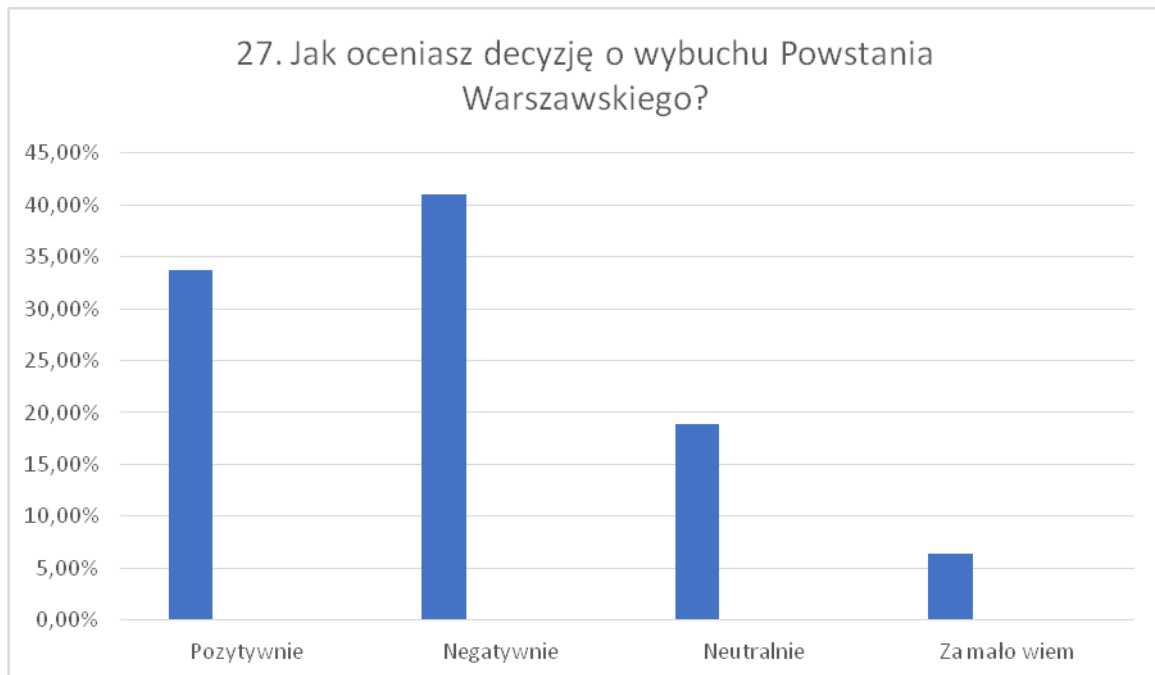
A. Sojusz z Niemcami	19,30%
B. Dobrze wybrano sojuszników	22,90%
C. Ogłoszenie neutralności	13,30%
D. Sojusz ze Stalinem	6,80%
E. Nie wiem	21,30%

W odpowiedziach na pytanie „Co byś zrobił w 1939 r., będąc odpowiedzialny za polską politykę zagraniczną?” pojawiały się najczęściej dwa warianty odpowiedzi – pierwszy z nich „Dobrze wybrano sojuszników” z odsetkiem 22,9 % wszystkich głosów oraz, co ciekawe, „Nie wiem”, na które 21,3 % ankietowanych oddało swój głos, postanawiając powstrzymać się od wyboru konkretnego działania. Trzecią najczęściej powtarzającą się odpowiedzią był *Sojusz z Niemcami*, którą wybrało 19,3 % respondentów. Z nieco mniejszym odsetkiem głosów, na czwartym miejscu uplasowano *Ogłoszenie neutralności* (13,3 %). Najrzadziej wybierano *Sojusz ze Stalinem*, który zamyka listę z odsetkiem niespełna 7 % opinii respondentów (6,8 %).

27. Jak oceniasz decyzję o wybuchu Powstania Warszawskiego?

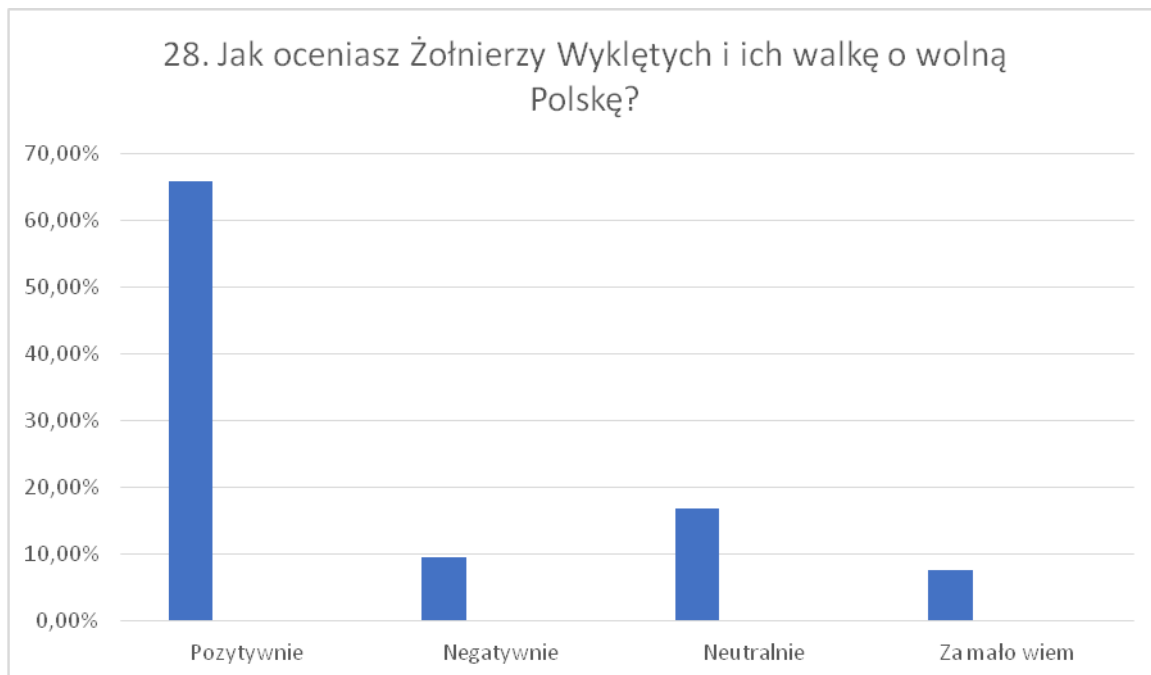
A. Pozytywnie	33,70%
B. Negatywnie	41%
C. Neutralnie	18,90%
D. Za mało wiem	6,40%

Z odpowiedzi respondentów w sprawie oceny decyzji o powstaniu Powstania Warszawskiego wynika, że opinie były wyraźnie podzielone. Ponad 40 % ankietowanych zaznaczyło ocenę „*Negatywnie*” (41 %), a pozytywny stosunek w tej sprawie wyraziło niespełna 34 % (33,7 %). Ocenę „*neutralną*” decyzji o wybuchu Powstania Warszawskiego przypisało blisko 19 % respondentów (18.9%). Odpowiedź „*Za mało wiem*” uzyskało najniższy odsetek głosów (6,4 %).

28. Jak oceniasz Żołnierzy Wyklętych i ich walkę o wolną Polskę?

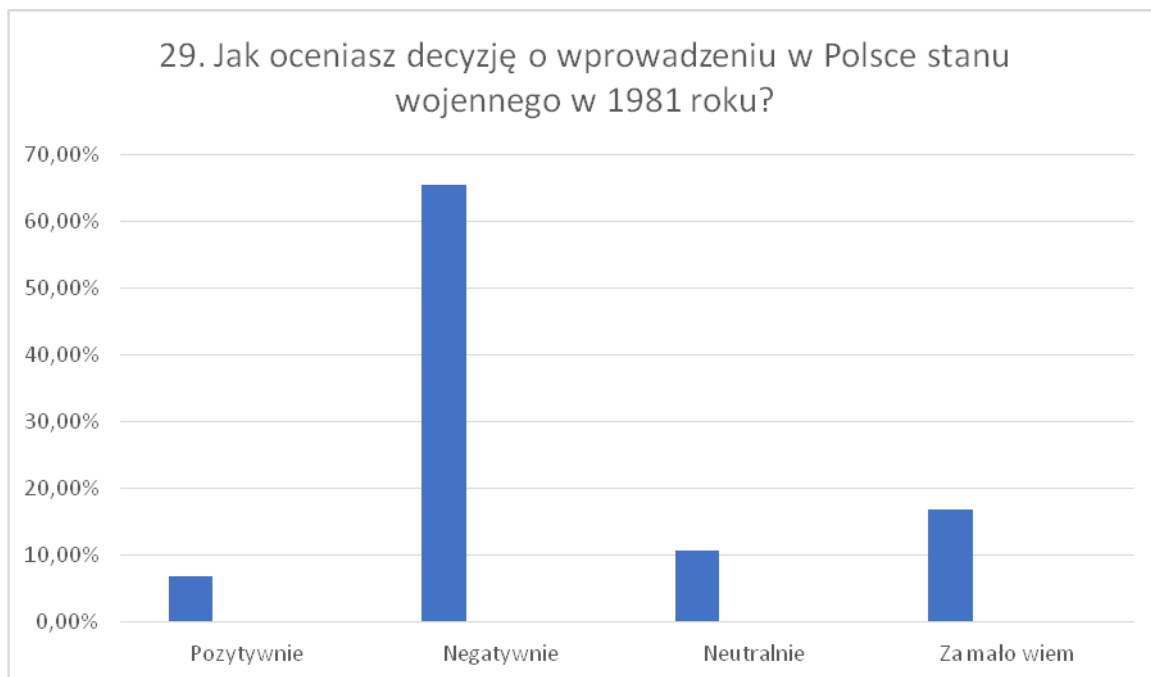
A. Pozytywnie	65,90%
B. Negatywnie	9,60%
C. Neutralnie	16,90%
D. Za mało wiem	7,60%

Ankietowani w przeważającej większości pozytywnie ocenili Żołnierzy Wyklętych oraz ich walkę o niepodległą Polskę, wybierając odpowiedź „*Pozytywnie*” (65,9 %). Drugą najczęściej powtarzającą się oceną, było „*Neutralnie*”, której odsetek wyniósł 16,9 % wszystkich głosów. Niespełna 10 % respondentów wyraziło swoją krytykę wobec Żołnierzy Wyklętych i ich walki, zaznaczając odpowiedź „*Negatywnie*” (9,6 %). Pozostałe 7,6 % ankietowanych wstrzymało się od oceny, wybierając „*za mało wiem*”.

29. Jak oceniasz decyzję o wprowadzeniu w Polsce stanu wojennego w 1981 roku?

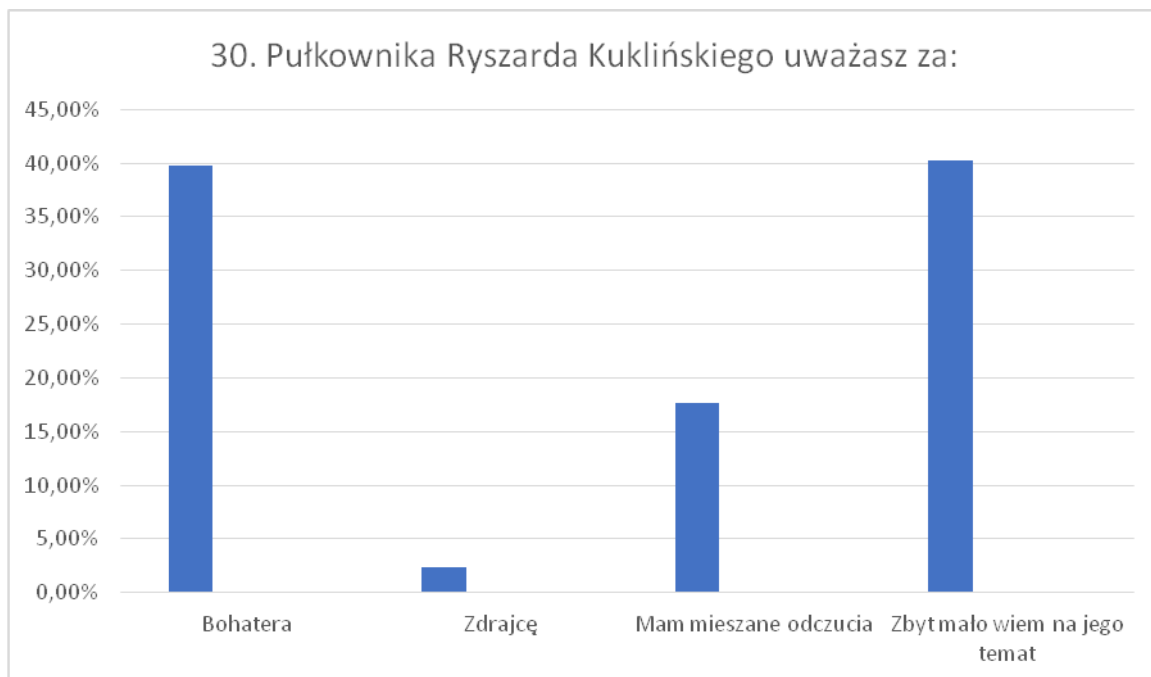
A. Pozytywnie	6,80%
B. Negatywnie	65,50%
C. Neutralnie	10,80%
D. Za mało wiem	16,90%

W odpowiedzi na pytanie o ocenę decyzji dotyczącej wprowadzenia w Polsce stanu wojennego w 1981 r. zdecydowana większość wybierała wariant „Negatywnie” (65,5 %). Drugą najczęściej powtarzającą się odpowiedzią było stwierdzenie „Za mało wiem” i zawieszenie sądu – ku tej odpowiedzi skłoniło się niespełna 17 % respondentów (16,9 %). Stosunek neutralny wyraziło 10,8 % ankietowanych. Najniższy odsetek głosów uzyskała odpowiedź „Pozytywnie”, co oznacza, iż jedynie 6,8 % respondentów zgadza się z decyzją z 1981 r. o wprowadzeniu w Polsce stanu wojennego.

30. Pułkownika Ryszarda Kuklińskiego uważasz za:

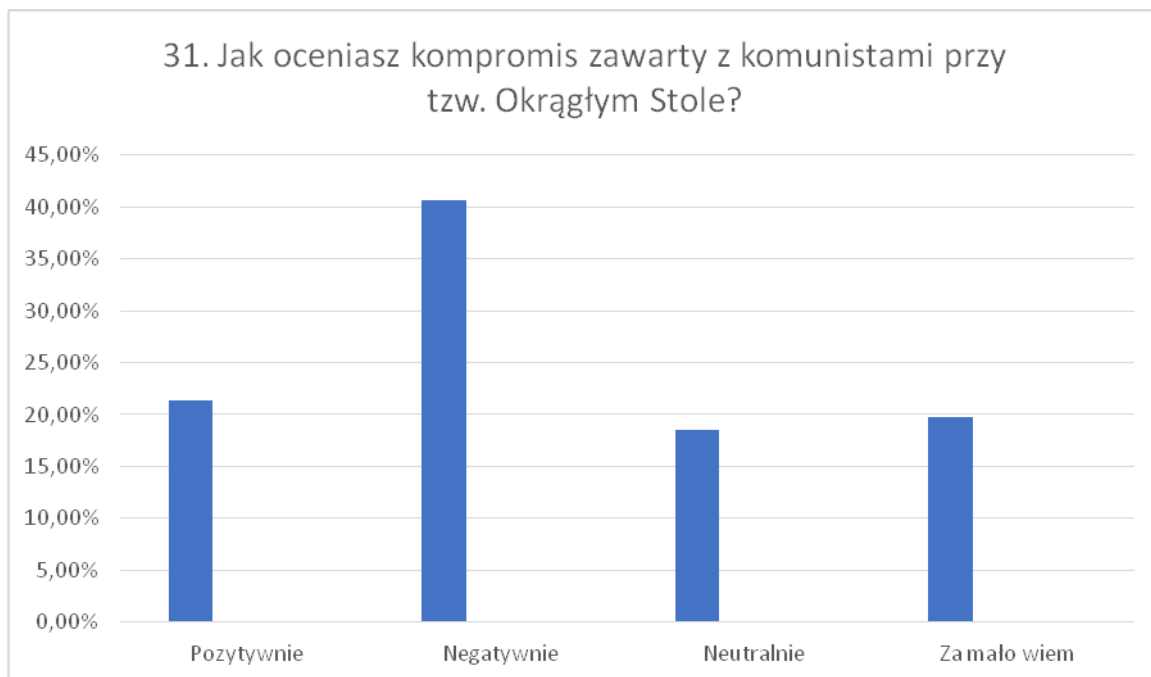
A. Bohatera	39,80%
B. Zdrajcę	2,40%
C. Mam mieszane odczucia	17,70%
D. Zbyt mało wiem na jego temat	40,20%

W ocenie niespełna 40 % (39,8 %) ankietowanych, pułkownik Ryszard Kukliński uchodzi za *bohatera*. Jednak, jak pokazują odpowiedzi, większość respondentów nie posiadała wystarczającej wiedzy na temat tej postaci. Z tego powodu najczęściej zaznaczaną odpowiedzią było stwierdzenie „*Zbyt mało wiem na jego temat*” (40,2 %). Odpowiedź „*Mam mieszane odczucia*” wybrało 17,7 %. Najrzadziej pojawiała się ocena pułkownika Ryszarda Kuklińskiego jako „*zdrajcę*” (2,4 %).

31. Jak oceniasz kompromis zawarty z komunistami przy tzw. Okrągłym Stole?

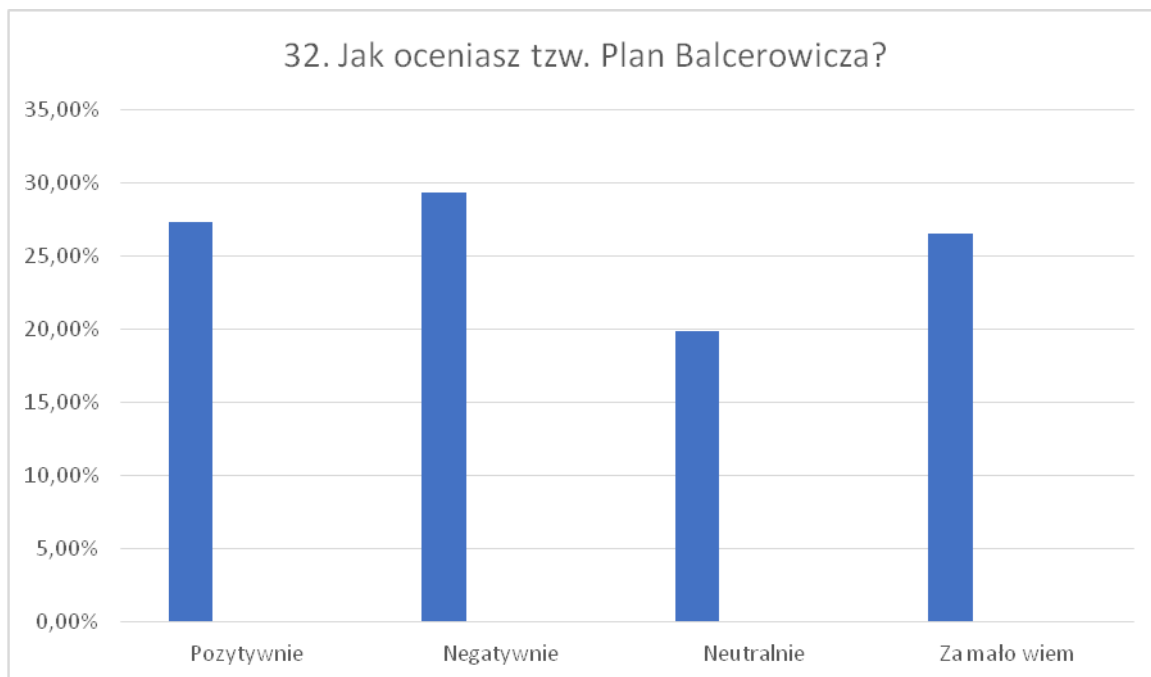
A. Pozytywnie	21,30%
B. Negatywnie	40,60%
C. Neutralnie	18,50%
D. Za mało wiem	19,70%

Odpowiedzi na pytanie o ocenę kompromisu zawartego z komunistami przy tzw. Okrągłym Stole cechują się wysokim zróżnicowaniem – najczęściej ankietowani skłaniali się ku odpowiedzi „Negatywnie” – odpowiedź ta łącznie uzyskała 40,6 % wszystkich głosów. Z dwukrotnie niższym wynikiem na drugim miejscu uplasowano ocenę pozytywną, na którą postawiło 21,3 % respondentów. Niewiele niższy odsetek uzyskała odpowiedź „Za mało wiem” (19,7%), co czyni ją trzecim najczęściej typowanym wariantem. Oznacza również, iż blisko co piąty respondent nie posiadał wystarczającej wiedzy na ten temat, aby móc opowiedzieć się po jednej ze stron. Neutralny stosunek w sprawie kompromisu z komunistami z 89 r. wyraziło 18,5 % ankietowanych, co również wydaje się być wysokim odsetkiem osób, które powstrzymały się od werdyktu.

32. Jak oceniasz tzw. Plan Balcerowicza?

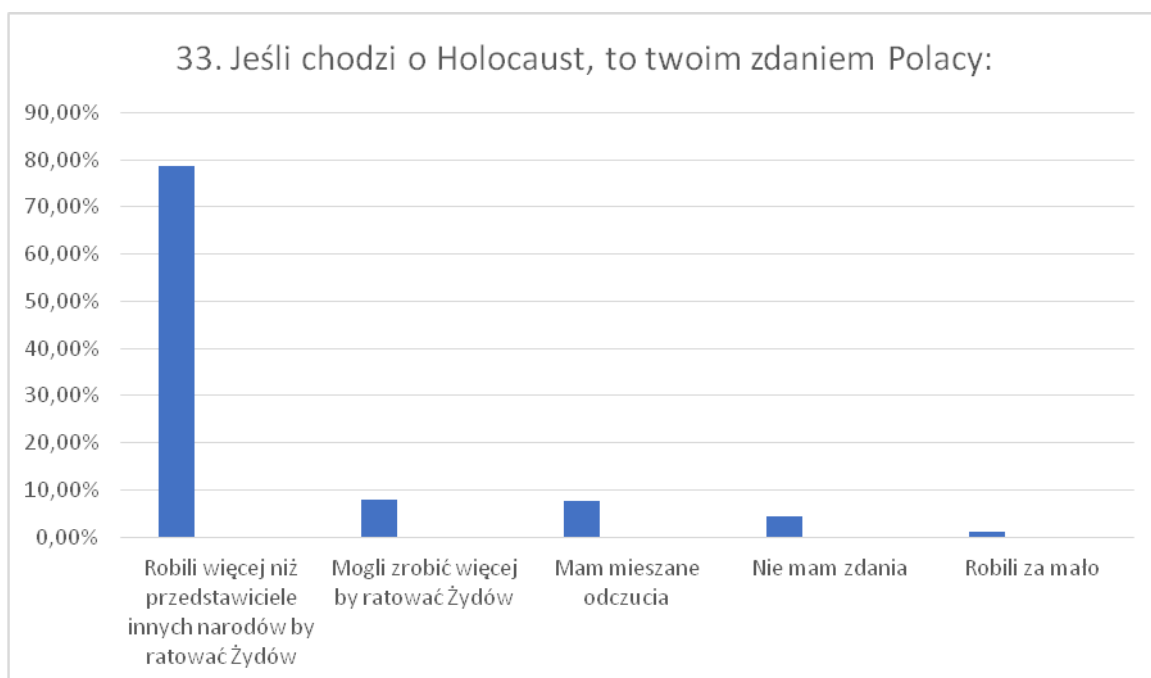
A. Pozytywnie	27,30%
B. Negatywnie	29,30%
C. Neutralnie	19,90%
D. Za mało wiem	26,50%

Opinie respondentów dotyczące oceny tzw. Planu Balcerowicza były wyraźnie podzielone – choć ku odpowiedzi „*Negatywnie*” skłoniło się 29,3 % ankietowanych, tak bardzo podobny wynik uzyskała odpowiedź „*Pozytywnie*” – 27,3 % odsetek głosujących. Co ciekawe, trzecim najczęstszym wyborem wśród ankietowanych było stwierdzenie „*Za mało wiem*” (26.5%), różniące się niespełna 1 punktem % od poprzedniej odpowiedzi. Swoją neutralny stosunek wyraził blisko co piąty ankietowany (19.9%). Niewielkie różnice w punktach procentowych przedstawionych odpowiedzi wskazują na fakt, iż tzw. Plan Balcerowicza spotyka się zarówno z krytyką, zawieszeniem sądu, jak i przychylnością części ankietowanych. Warto także zwrócić uwagę na wysoki odsetek osób, które nie posiadały wystarczająco wiedzy, by móc przedstawić własną opinię – problem ten dotknął co czwartego respondenta.

33. Jeśli chodzi o Holocaust, to Twoim zdaniem Polacy:

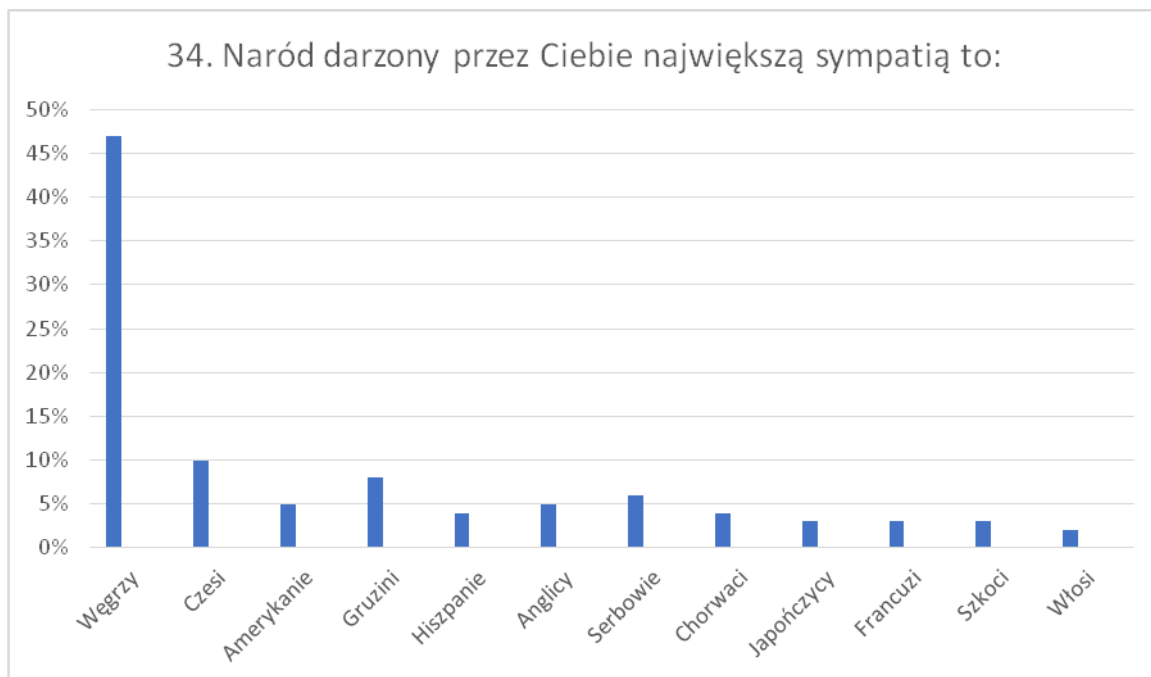
A. Robili więcej niż przedstawiciele innych narodów by ratować Żydów	78,70%
B. Mogli zrobić więcej by ratować Żydów	8%
C. Mam mieszane odczucia	7,60%
D. Nie mam zdania	4,40%
E. Robili za mało	1,20%

Na pytanie o Holocaust i zaangażowanie Polaków w niesienie pomocy Żydom ankietowani w niespełna 80 % odpowiedzieli jednomyślnie – „*Robili więcej niż przedstawiciele innych narodów, by ratować Żydów*” (78,7 %). Pozostałe odpowiedzi uzyskały niewielki odsetek głosów – z opinią „*Mogli zrobić więcej, by ratować Żydów*” zgodziło się 8 % respondentów. Nieco niższy odsetek głosów (7,6 %) otrzymała odpowiedź „*Mam mieszane uczucia*”. Blisko 5 % respondentów wybrało odpowiedź „*Nie mam zdania*” (4,4 %). Najmniej osób zgodziło się ze stwierdzeniem, że „*Robili za mało*” – zaledwie 1,2 %.

34. Naród darzony przez Ciebie największą sympatią to:

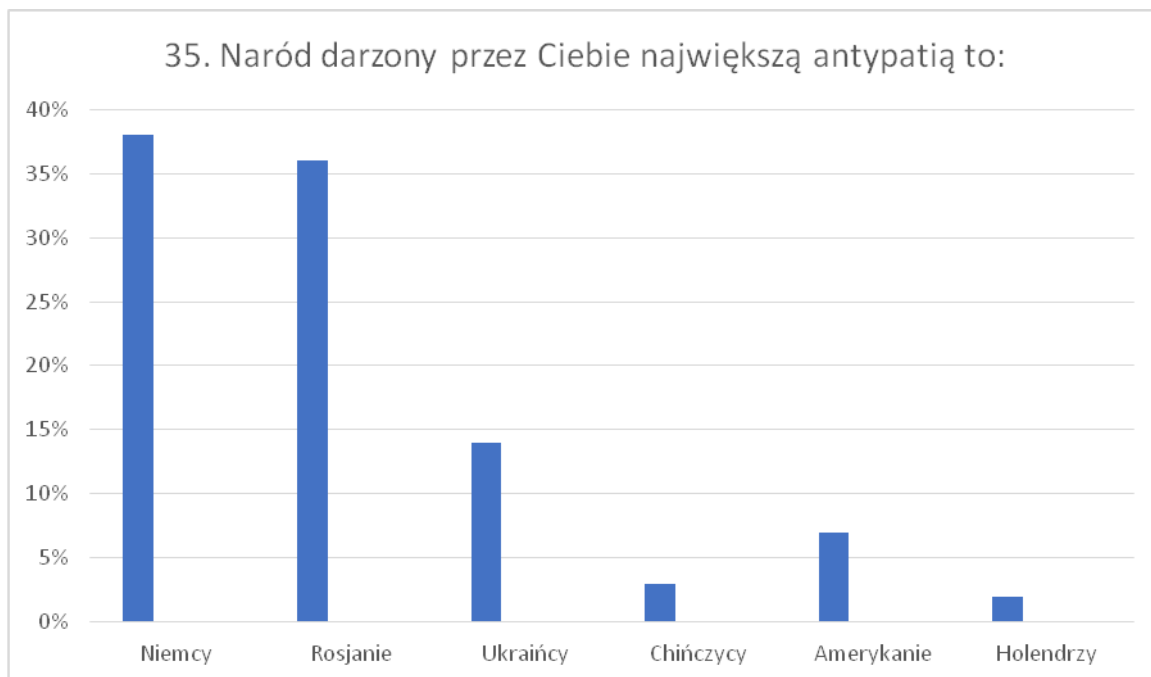
A. Węgrzy	47%
B. Czesi	10%
C. Amerykanie	5%
D. Gruzini	8%
E. Hiszpanie	4%
F. Anglicy	5%
G. Serbowie	6%
H. Chorwaci	4%
I. Japończycy	3%
J. Francuzi	3%
K. Szkoci	3%
L. Włosi	2%

Wśród narodów, spośród których należało wybrać jeden, darzony szczególną sympatią, ankietowani najczęściej stawiali na Węgrów – blisko co druga osoba wybierała właśnie tę nację (47 %). Na drugiej pozycji uplasowali się Czesi, na których stawiał co dziesiąty ankietowany (10%). Co ciekawe, trzecim narodem obdarzonym największą sympatią okazała się być Gruzja (8%). Na czwartej pozycji, z odsetkiem 6 % wszystkich odpowiedzi znaleźli się Serbowie. Tuż za nimi z nieco niższym odsetkiem głosów (5%) uplasowano Amerykanów ex aequo z Anglikami. Pozostałe propozycje narodów uzyskały kolejno: Chorwaci – 4%, Japończycy, Francuzi, Szkoci - jednakowo 3%, Włosi – 2% wszystkich odpowiedzi.

35. Naród darzony przez Ciebie największą antypatią to:

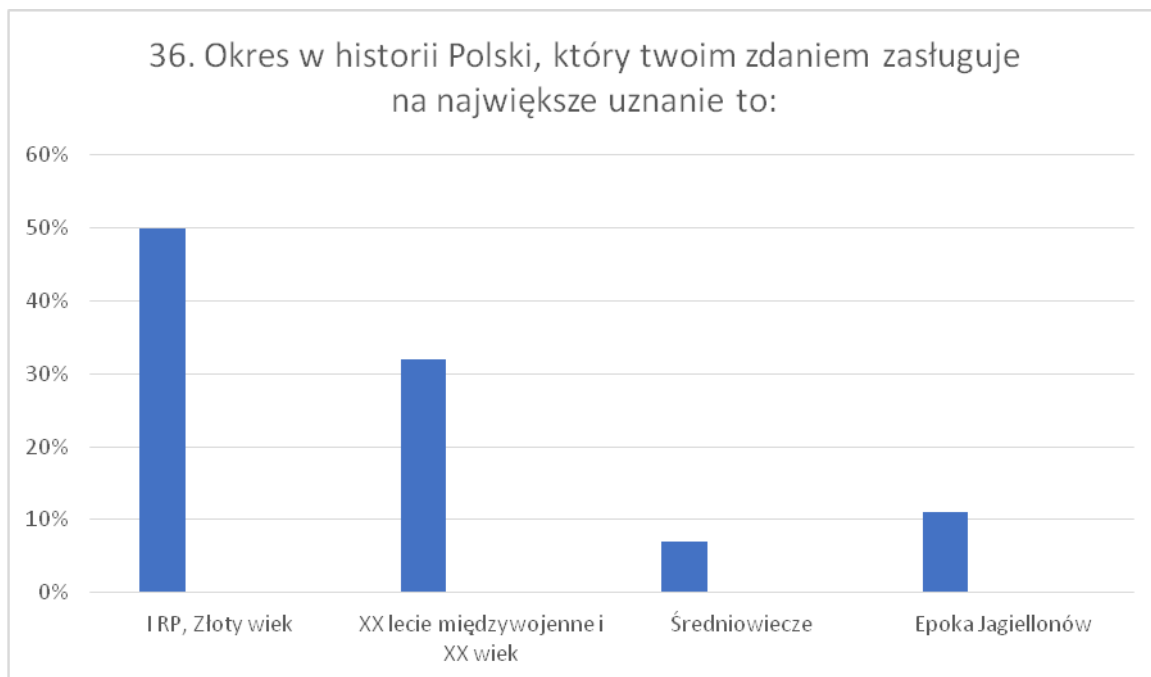
A. Niemcy	38%
B. Rosjanie	36%
C. Ukraińcy	14%
D. Chińczycy	3%
E. Amerykanie	7%
F. Holendrzy	2%

Wśród narodów darzonych największą antypatią, na niechlubnym pierwszym miejscu znalazły się Niemcy, na których głos oddało aż 38 % ankietowanych. Nieznacznie niższy wynik otrzymali Rosjanie, których 36 % respondentów darzy niechęcią. Na trzecim miejscu pojawili się Ukraińcy, zdobywając 14 % głosów ankietowanych, a na czwartym – Amerykanie (7%). Ostatnie pozycje należą się Chińczykom (3%) oraz Holendrom (2%), na których głos oddała niewielka część respondentów.

36. Okres w historii Polski, który twoim zdaniem zasługuje na największe uznanie to:

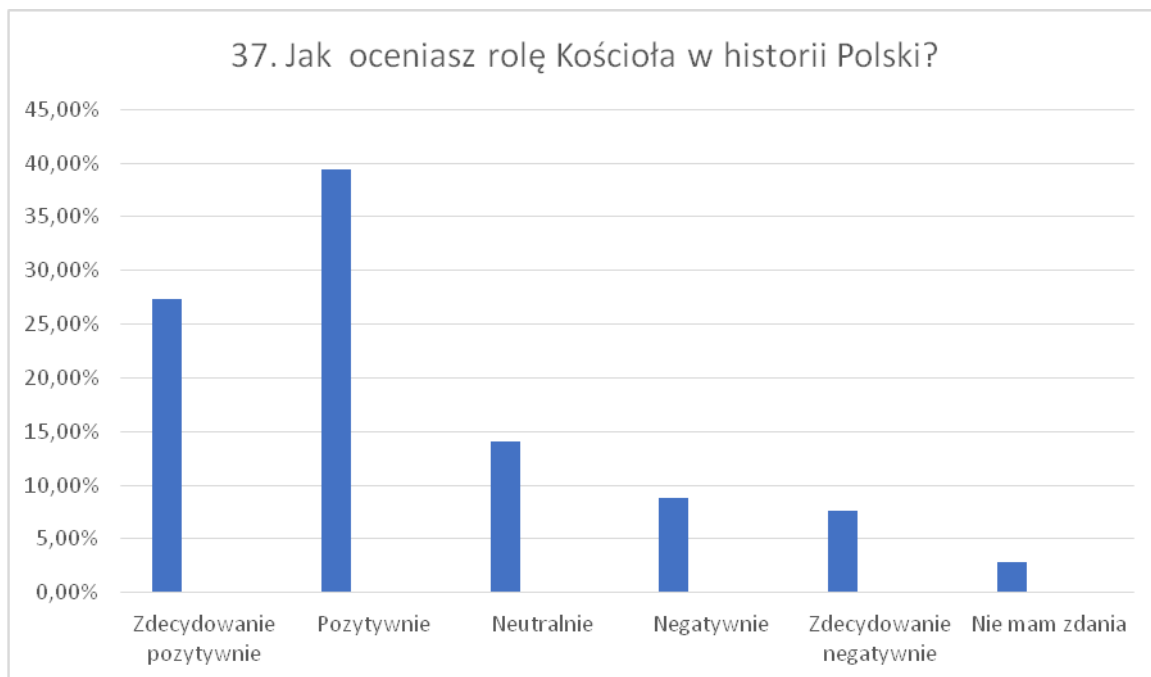
A. I RP, Złoty wiek	50%
B. XX lecie międzywojenne i XX wiek	32%
C. Średniowiecze	7%
D. Epoka Jagiellonów	11%

Zdaniem ankietowanych, okres w historii Polski, który zasługuje na największe uznanie to czasy istnienia I RP i tzw. Złoty wiek – ku tej odpowiedzi skłoniła się równa połowa respondentów (50 %). Na drugim miejscu uplasowano XX wiecie międzywojenne i XX wiek (32 %). Oba warianty łącznie uzyskały wysoki odsetek odpowiedzi respondentów (82 %). Dwa pozostałe, dotyczące Epoki Jagiellonów oraz czasów Średniowiecza, uzyskały kolejno 11 % i 7 % głosów.

37. Jak oceniasz rolę Kościoła w historii Polski?

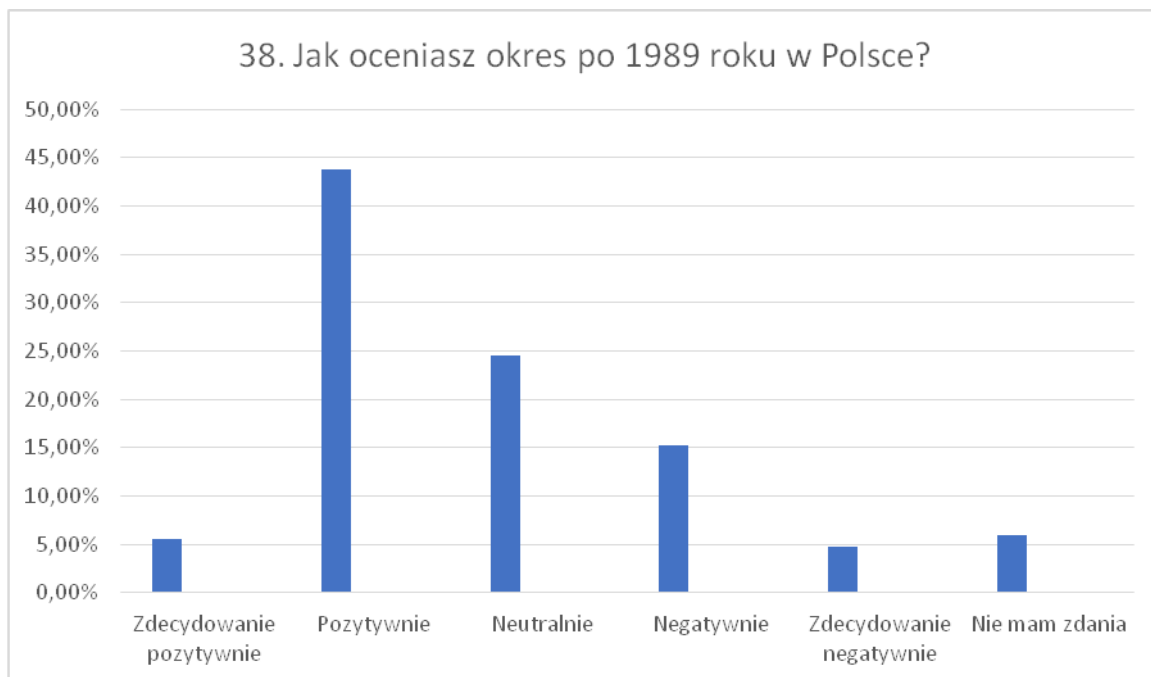
A. Zdecydowanie pozytywnie	27,30%
B. Pozytywnie	39,40%
C. Neutralnie	14,10%
D. Negatywnie	8,80%
E. Zdecydowanie negatywnie	7,60%
F. Nie mam zdania	2,80%

Z odpowiedzi na pytanie o ocenę roli Kościoła w historii Polski ankietowani najczęściej wybierali „*Pozytywnie*” – odpowiedź ta uzyskała niemalże 40 % głosów respondentów. Drugim najczęściej powtarzającym się wyborem była ocena „*Zdecydowanie pozytywnie*” (27,3 %). Co oznacza, iż łącznie 67,3 % ankietowanych, w mniejszym lub większym stopniu, żywi uznanie wobec Kościoła i jego roli w historii Polski. Stosunek neutralny w tej sprawie wyraziło niespełna 15 % ankietowanych (14,7 %). Odpowiedzi wyrażające negatywną lub zdecydowanie negatywną ocenę Kościoła uzyskały zdecydowanie niższe odsetki głosów: „*Negatywnie*” (8.8 %), „*Zdecydowanie negatywnie*” (7.6 %). Ku odpowiedzi „*Nie mam zdania*” skłoniło się zaledwie 2,8 % ankietowanych, czyniąc ją najrzadziej wybieraną.

38. Jak oceniasz okres po 1989 roku w Polsce?

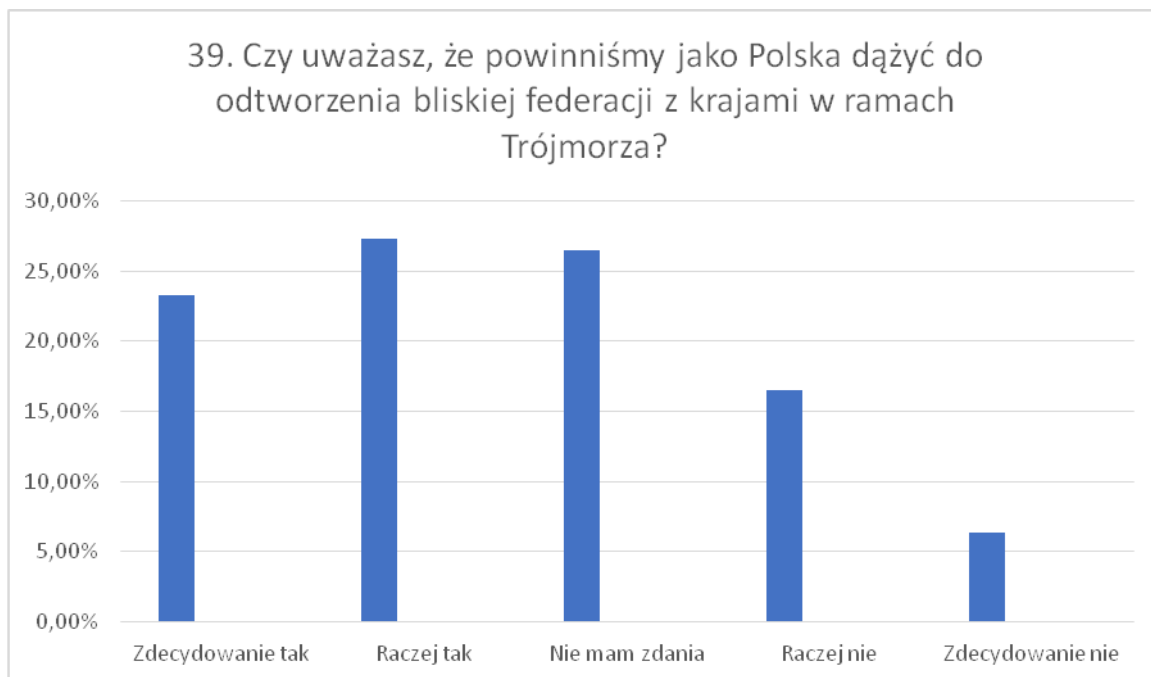
A. Zdecydowanie pozytywnie	5,60%
B. Pozytywnie	43,80%
C. Neutralnie	24,50%
D. Negatywnie	15,30%
E. Zdecydowanie negatywnie	4,80%
F. Nie mam zdania	6%

Okres w Polsce po 1989 r. przez większość respondentów został oceniony „*Pozytywnie*” (43,8 %). Należy jednak zauważyć, iż wśród pozostałych odpowiedzi istnieje duży odsetek opinii *neutralnych* (24,5%), oraz tych wyrażających negatywny stosunek (15,3%). Biorąc również pod uwagę fakt, iż odpowiedź „*Zdecydowanie negatywnie*” zaznaczyło 4,8 % respondentów, łącznie co piąta osoba (20,1 % odpowiedzi negatywnych i zdecydowanie negatywnych) wyraziła pewną krytykę wobec zmian w Polsce po 1989 r. Ankietowani najrzadziej typowali odpowiedź „*Nie mam zdania*” (6 %).

39. Czy uważasz, że powinniśmy jako Polska dążyć do odtworzenia bliskiej federacji z krajami w ramach Trójmorza?

A. Zdecydowanie tak	23,30%
B. Raczej tak	27,30%
C. Nie mam zdania	26,50%
D. Raczej nie	16,50%
E. Zdecydowanie nie	6,40%

Odpowiedzi na pytanie „Czy uważasz, że powinniśmy jako Polska dążyć do odtworzenia bliskiej federacji z krajami w ramach Trójmorza?” okazały się być wysoko zróżnicowane. Choć najczęściej ankietowani odpowiadali twierdząco „Raczej tak” (27,3 %), tak na drugim miejscu z niewiele niższym odsetkiem głosów pojawiła się odpowiedź „Nie mam zdania” (26,5 %), co oznacza, iż blisko co czwarta osoba nie potrafiła udzielić jednoznacznej odpowiedzi. Ku odpowiedzi „zdecydowanie tak” skłoniło się 23,3 % respondentów. Swój przeciw, zaznaczając odpowiedź „Raczej nie”, wyraziło 16,5 % ankietowanych. Odpowiedź „Zdecydowanie nie” zyskała uznanie wśród 6,4 % ankietowanych. Łącznie nieco ponad 50 % (50,6 %) respondentów uznała, iż Polska powinna odbudować bliskie kontakty z krajami w ramach Trójmorza, ponad 20 % (22,9 %) ankietowanych w tej kwestii wyraziła swój krytyczny stosunek. Jednak, wysoki odsetek osób niezdecydowanych znacząco wpływa na rozłożenie wartości końcowych, które mogłyby ulec zmianie, jeśli osoby te postanowiłyby zająć w tej sprawie jakieś stanowisko.

40. Czy uważasz, że historia Polski dostarcza więcej powodów do:

A. Dumy	69,50%
B. Wstydu	3,20%
C. Mam mieszane odczucia	25,30%
D. Nie mam zdania	2%

Najczęściej zaznaczaną odpowiedzią na pytanie „Czy historia Polski dostarcza więcej powodów do dumy/wstydu” była odpowiedź „Dumy” – zdaniem niespełna 70 % respondentów, historia Polski dostarcza więcej powodów do dumy, aniżeli wstydu. Co ciekawe, 25,3 % ankietowanych zadeklarowało, że „ma mieszane uczucia”, co sprawiło, iż była to druga najczęściej wybierana odpowiedź. Najniższy odsetek głosów otrzymała odpowiedź „Wstydu” (3.2 %), a także „Nie mam zdania” (2%).

Odpowiedzi udzielone w badaniu będą przedmiotem dalszej analizy, w tym krzyżowej. Tym samym projekt realizowany przez fundację Centrum im. Władysława Grabskiego będzie kontynuowany, a płynące z niego wnioski wykorzystane zostaną w działaniach podejmowanych przez fundację, zwłaszcza w zakresie tematów dotyczących dziedzin tj. edukacja, historia, nauki społeczne itp.